

Біланова О.А. Іващенко Л.Д. Дяків С.М.

УКРАЇНСЬКА ЖЕСТОВА МОВА

навчальний посібник для осіб
з особливими освітніми потребами (Н90,Н91)

5 клас
частина 1

Ольга БІЛАНОВА
Лаура ІВАЩЕНКО
Сергій ДЯКІВ

УКРАЇНСЬКА ЖЕСТОВА МОВА

навчальний посібник
для осіб з особливими освітніми потребами
(Н 90, Н 91) 5 клас
(у 2-х частинах)

частина 1

*Схвалено для використання в освітньому
процесі*

КИЇВ – 2024

ВИДАВНИЦТВО АТЛАНТ

**УДК 811.161.2'221.24*кл5(075.3.056.263)
Б63**

Схвалено для використання в освітньому процесі

**(протокол від 25 березня 2024р. №4 засідання
експертної комісії зі спеціальної педагогіки,
номер у Каталогі надання грифів навчальній
літературі та навчальним програмам
6.0018–2024)**

***Видано за рахунок державних коштів.
Продаж заборонено***

Б63 Біланова О.А., Іващенко Л.Д., Дяків С.М.
Українська жестова мова: навчальний посібник
для осіб з особливим освітніми потребами
(Н90, Н91) 5 клас (у 2-х частинах),
частина 1— Київ :
ТОВ «ВИДАВНИЦТВО АТЛАНТ», 2024. — 112 с: іл.

ISBN 978-617-8159-76-4 © Біланова О.А., Іващенко Л.Д.,
Дяків С.М., 2024
© ТОВ «ВИДАВНИЦТВО АТЛАНТ», 2024
оригінал-макет,
художнє оформлення, 2024

Умовні позначення:

— запам'ятай

— робота в групах

— пригадай

— робота в парах

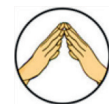
— обміркуй

— запитання

— досліджуй

— домашнє завдання

— жестові одиниці

— тестові завдання

Використано скорочення:

УЖМ — українська жестова мова;

СО — словесна одиниця;

ЖМ — жестова мова;

УМ — українська мова;

ЖО — жестова одиниця;

НК — немануальний компонент;

ЖСП — жестосполучення;

АР — активна рука;

ЖР — жестове речення;

ПР — пасивна рука;

МЖМ — міжнародна жестова мова;

ЖІ — жестове ім'я;

СМ — словесна мова;

КЖо — калькована жестова одиниця;

КЖм — кальковане жестове мовлення;

ГО — граматична основа;

Дм — дактильне мовлення;

ГП — граматична помилка;

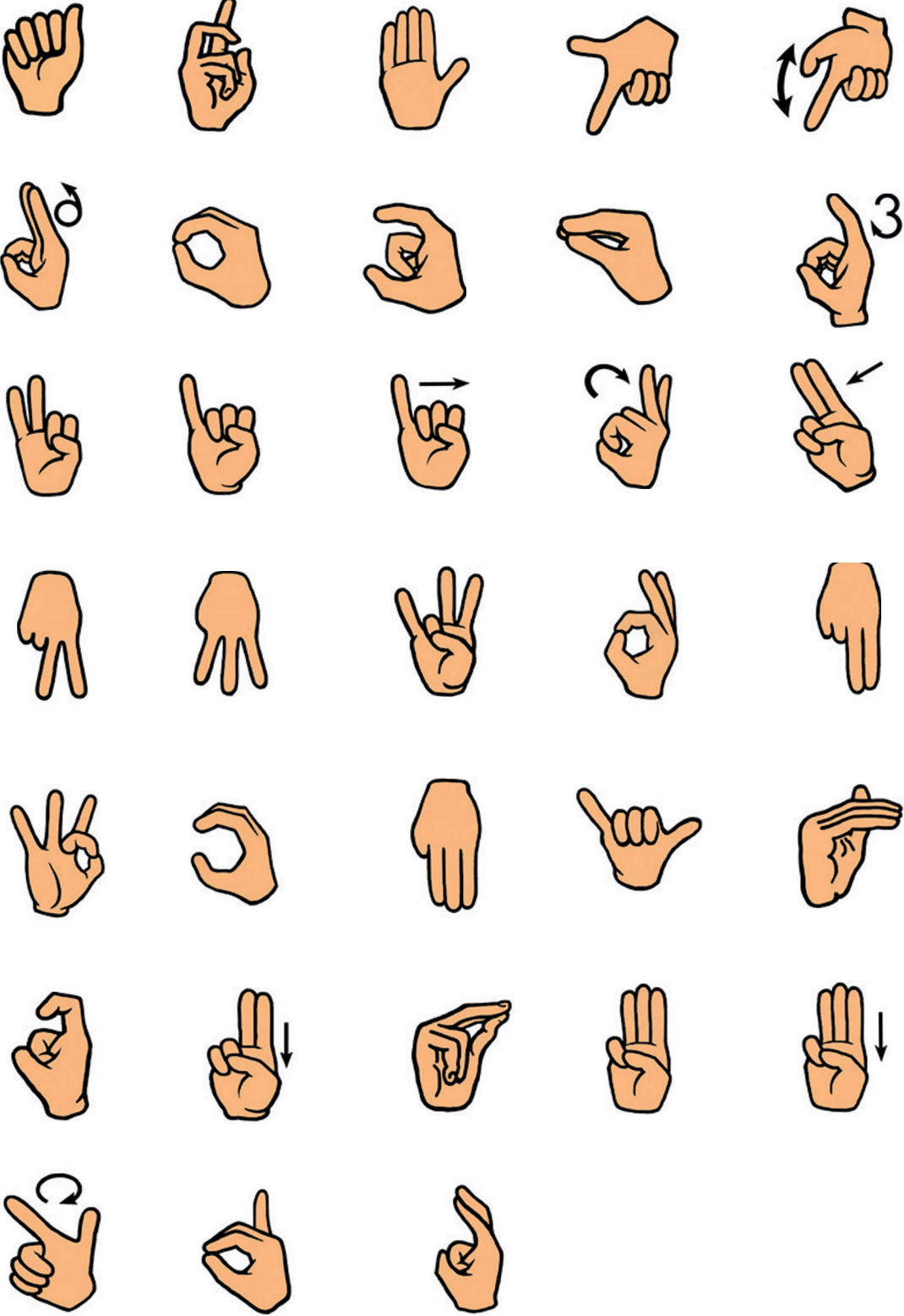
СР — словесне речення;

ОЧР — однорідні члени речення

ССП — словосполучення;

ЧР — члени речення.

Українська дактильна абетка

Розділ 1. ВСТУП.

УКРАЇНСЬКА ЖЕСТОВА МОВА В ЖИТТІ ГЛУХОЇ ДИТИНИ.

Тема 1, Тема 2. Жестова мова, словесна мова.

Форми мовлення в житті глухої людини.

ЗАПАМ'ЯТАЙ

Українська жестова мова — це рідна мова глухої людини, природна, розвинена, структурована, візуально-комунікативна знакова система, створена і виплекана спільнотою глухих українців впродовж багатьох поколінь.

Кальковане жестове мовлення — форма словесної мови, жестові одиниці перекладають слова. Порядок жестів визначається порядком слів у реченні.

Словесна мова — знакова система, використовується чуючими людьми. Має форми: усне мовлення, письмове мовлення, дактильне мовлення.

Усне мовлення — форма мовленнєвої діяльності, яка включає розуміння сприйнятого на слух мовлення та здійснення мовленнєвої висловлювання у звуковій формі (говоріння).

Письмове мовлення — це вираження думок людини за допомогою різних мовних засобів (синтаксису, орфографії, лексики, пунктуації, стилістики).

Дактильне мовлення — це показ дактильних слів, словосполучень, речень. Дактильна абетка — це розміщення дактилем у певному порядку.

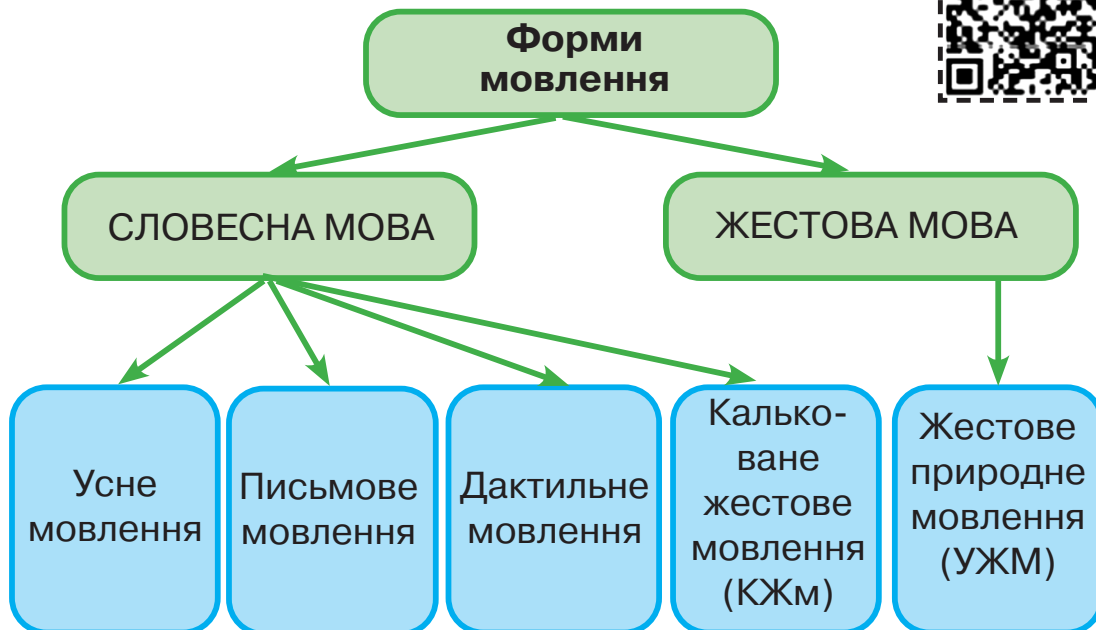
ЖЕСТОВІ ОДИНИЦІ:

ІНФОРМАЦІЯ, РЕСУРС, ЖЕСТОВА МОВА, ГЛУХА, ЗІ ЗНИЖЕНИМ СЛУХОМ, ПЕРЕКЛАДАЧ ЖЕСТОВОЇ МОВИ, ЖЕСТОВЕ ПРИРОДНЕ МОВЛЕННЯ, СЛОВЕСНА МОВА, КАЛЬКОВАНЕ ЖЕСТОВЕ МОВЛЕННЯ, УСНЕ МОВЛЕННЯ, ПИСЬМОВЕ МОВЛЕННЯ, ДАКТИЛЬНЕ МОВЛЕННЯ.

Розглянь форми мовлення за схемою:

Вправа 1. Визнач відповідності з формами мовлення.

КЖМ	УЖМ	СМ	ДМ	МЖМ

Вправа 2. Поміркуй і знайди відповідності.

МОВА	ПЕРЕКЛАДАЧ ЖЕСТОВОЇ МОВИ	ДАКТИЛЬНЕ МОВЛЕННЯ	СЛОВЕСНА МОВА	УКРАЇНСЬКА ЖЕСТОВА МОВА

Вправа 3. Прочитай і переклади засобом КЖм та УЖМ.

Існує більше 7 (семи) тисяч словесних мов. Є англійська, німецька, французька, українська та інші. У світі є багато різних жестових мов, їх налічується близько 300 (трьохсот), це природні мови, які постійно формувалися еволюційно. Українська жестова мова і українська мова дуже емоційні і багатогранні, це не просто спосіб спілкування, мова — це скарб нашого народу, його історична пам'ять, мова — це ще й музика, мелодика, наша Батьківщина.

Вправа 4. Склади речення з УЖМ на СМ та запиши.

Я ГЛУХИЙ — Я глуха людина.

Я СПІЛКУВАТИСЯ* ЖЕСТОВА МОВА — Я спілкуюся жестовою мовою.

МІЙ* МОВА УКРАЇНА — Наша мова українська.

Я УКРАЇНА+ЛЮДИНА ТОМУ ЖИТТЯ ТУТ УКРАЇНА —
Я українець, тому що живу в Україні.

Я ГОРДІСТЬ УКРАЇНА — Я пишаюся Україною!

Вправа 5. Визнач правильну відповідність між УЖМ та СМ.

1. МАМА МІЙ* ГЛУХИЙ*	А. Вчителька на уроці нам розповідає жестовою мовою.
2. ДРУГ МІЙ ЖЕСТОВА МОВА НЕ ЗНАТИ*	Б. Я знаю жестову мову і українську мову.
3. Я ЗНАТИ* ЖЕСТОВА МОВА І УКРАЇНА* МОВА.	В. Мій друг не знає жестову мову.
4. ВЧИТЕЛЬКА РОЗПОВІДАТИ МІ* УРОК ЖЕСТОВА МОВА.	Г. Моя мама глуха.

Вправа 6. Вгадай ЖО за фото і запиши словом.

ЗАПИТАННЯ

1. Що таке українська жестова мова?
2. Що таке словесна мова?
3. В чому відрізняється УЖМ і СМ?
4. Які форми мовлення знаєш? Поясни.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Яка рідна мова у глухої людини?

- А. Українська мова.
- Б. Українська жестова мова.
- В. Словесна мова.

2. Дактильне мовлення — це ...

- А.** ручна абетка.
- Б.** усне мовлення.
- В.** це словесна мова.

3. Словесна мова — це ...

- А.** форма мовленнєвої діяльності.
- Б.** вираження думок людини.
- В.** знакова система, використовується чуючими людьми.

4. КЖМ — це ...

- А.** кальковане жестове мовлення.
- Б.** культурне жестове мовлення.
- В.** колоритне жестове мовлення.

5. Які форми мовлення є у УЖМ?

- А.** Усне мовлення, словесне мовлення.
- Б.** Писемне мовлення, дактильне мовлення.
- В.** Українська жестова мова, кальковане жестове мовлення.

6. Скільки дактилем в українській дактильній абетці?

- А.** 31
- Б.** 32
- В.** 33

7. Знайди правильну абрєвіатуру до “Українська жестова мова”.

- А.** УСМ.
- Б.** УЖМ.
- В.** УМ.

8. Встанови правильну відповідність.

А. Я ГЛУХИЙ.

Б. ВЧИТЕЛЬКА
МІЙ*ЗНАТИ УЖМ.

В. МАМА СЛУХ Є.

1. Наша вчителька знає
українську жестову
мову.

2. Мама чуюча

3. Я глуха людина

Розділ 2. ТЕКСТИ ЗА ТИПАМИ МОВЛЕННЯ.

Тема 3. Розповідь. Опис. Есе. Міркування.

ЗАПАМ'ЯТАЙ

Текст — це група речень, об'єднаних за змістом. Будова тексту: зачин, основна частина, кінцівка.

ЖЕСТОВІ ОДИНИЦІ:

ТЕКСТ, ТИПИ ТЕКСТІВ, РОЗПОВІДЬ, ОПИС, ЕСЕ, МІРКУВАННЯ, БУДОВА ТЕКСТУ, ЗАЧИН, ОСНОВНА ЧАСТИНА, КІНЦІВКА, ЗАГОЛОВОК, АВТОР.

Вправа 1. Визнач форми текстів.

МІРКУВАННЯ	ОПИС	ЕСЕ	ТЕКСТ	РОЗПОВІДЬ

Вправа 2. Розглянь малюнок. Прочитай УЖМ і визнач вид тексту.

1. Жила в одному селі дівчинка Калинка. Вона була дуже доброю та працювитою. Кожного дня ходила в ліс збирати цілющі трави. Дорога була довгою, але не росло біля неї жодного деревця, щоб можна було перепочити в його прохолоді. Тоді дівчинка викопала в лісі кущик і посадила біля дороги. Виріс великий розлогий кущ, і кожний подорожній зупинявся біля нього та згадував добрим словом дівчинку. І сам кущ назвали її ім'ям — калиною.

2. Калина — чарівний та яскравий кущ. Навесні калина приваблює своїми квіточками-віночками, білим лебединим цвітом, а восени — червоними ягодами, що палахкотять ясным вогнем у променях осіннього сонечка. Листя калини восени жовкне, а потім падає на землю. Калина — дуже гарна рослина.

3. Про калину кажуть, що вона є символом українського народу. І це дійсно так. Калину завжди любили, її порівнювали з гарною дівчиною. Калину садили скрізь: на берегах річок, на могилах, під вікнами біленьких хат та біля розмальованих криниць. Кетягами червоних ягід прикрашали весільні короваї та вплітали їх у дівочий вінок. Ними лікували застуду. Ягоди калини додають людям сили і бадьорості.

Тож недарма оспівується ця рослина в піснях, про неї розповідається в легендах і переказах, прислів'ях і приказках.

4. Біля мого вікна росте калина. Я сама посадила її, бо мені подобається ця рослина. Тепер я можу щодня милуватися її красою. Весною з нетерпінням чекаю появи біленьких квіточок. Восени спостерігаю, як блищить сонечко на червоних ягідках. Мені здається, що це покращує настрій.

Вправа 3. Доповни таблицю.

ХТО?	ЩО РОБИТИ?	ЯКИЙ?	ДЕ?	КОЛИ?

Довідник: ВРАНЦІ, МІРКУВАТИ, ВИСОКИЙ, МЕТЕЛИК, ЯСКРАВИЙ, ТРАВА, В КЛАСІ, СОНЦЕ, ЛІТАТИ, ВДОМА, ЦІКАВИЙ, ПРИВІТЛИВИЙ, ЛЮДИНА, НА ГОРОДІ, ЗАВТРА, У СУПЕРМАРКЕТІ, ЗАХИЩАТИ, В МАГАЗИНІ, ВЗИМКУ, РОЗПОВІДАТИ.

Вправа 4. Пронумеруй речення за порядком, щоб вийшов текст. Придумай і запиши заголовок.

У Ольги був день народження.

Потім переказала зміст книжки своїм товаришам.

Мама подарувала їй цікаву книжку про світ української жестової мови.

Товаришам було дуже цікаво.

Ольга прочитала її.

Вправа 5. Визнач, який вид тексту і запиши.

1. Котик Мурчик — наш голубчик. Лапки м'якенькі. Зуби гостренькі. Вушка чуткі, вуса довгі, шубка шовкова.(....)
2. На даху спала кішка. Коло неї сіла пташка. Пташко не сиди близько. Кішки хитрі.(....)
3. Кіт — корисна свійська тварина. Він ловить мишей.(....)

ЗАПИТАННЯ

1. Що таке текст?
2. З яких частин складається текст?
3. Які бувають тексти?
4. На які питання відповідають розповідь, есе, опис, міркування?

Тема 4. Тексти за жанрами мовлення.

ЗАПАМ'ЯТАЙ

Жанри мовлення — це різні типи висловлювань, які мають особливі ознаки форми та змісту.

ЖЕСТОВІ ОДИНИЦІ:

ТЕКСТ, ВІДМОВА, ВИБАЧЕННЯ, ПРОХАННЯ, ЖАНР МОВЛЕННЯ, ІНСТРУКЦІЯ, ЗГОДА, БЛАГАННЯ, ЗАПРОШЕННЯ, УМОВЛЯННЯ, КОМПЛІМЕНТ, ПОДЯКА.

Комплімент — це особлива форма похвали, поваги, визнання, схвальний відгук щодо іншої людини

Згода — це позитивна відповідь, дозвіл на що-небудь, взаємна домовленість, порозуміння.

Прохання — це ввічливе звертання до кого-небудь, щоб отримати бажане, спонукати кого-небудь виконати щось.

Запрошення — це коротке повідомлення про подію чи зустріч і пропозиція взяти участь. Запрошення має містити: адресата; назву події, час і місце проведення.

Благання — це наполегливе, невідступне чи ласкаве прохання.

Інструкція — це сукупність послідовних вказівок, що потрібно зробити в тій чи тій ситуації.

Відмова — це відповідь про небажання або неможливість виконати прохання, прийти за запрошенням, утілити наказ, надати послугу чи відреагувати на ситуацію.

Умовляння — прохання з метою переконати кого-небудь, схилиючи до певного вчинку.

Вибачення — це прохання, звернене до когось, щоб отримати прощення за провину.

Подяка — це жанр мовлення, який передає почуття визнання від отриманої послуги, допомоги, зробленої доброї справи.

Вправа 1. Впізнай за фото ЖО жанрів мовлення та назви.

Вправа 2. Запиши в зошит і використовуй ввічливі слова у ужиток щоденного спілкування.

ДУЖЕ ДЯКУЮ!

УКЛІННО ДЯКУЮ!

СЕРДЕЧНО ДЯКУЮ!

КРАСНО ДЯКУЮ!

ГРЕЧНО ДЯКУЮ!

ГЛИБОКО ВДЯЧНИЙ(А)!

ЗАЗДАЛЕГІДЬ ДЯКУЮ.

ЩИРО ВДЯЧНИЙ(А)!

ЩИРО ДЯКУЮ!

Вправа 3. Визнач жанр мовлення до кожного речення.

ЖАНР МОВЛЕННЯ	РЕЧЕННЯ
1. УМОВЛЯННЯ	А. У супермаркеті ви побачили на полиці улюблені чипси і вирішуєте переконати тата їх купити.
2. БЛАГАННЯ	Б. Однокласниця запитує чи могли б ви дати зошита, тому що вона забула купити
3. ПРОХАННЯ	В. Вечірка завершується, але вам дуже хочеться, щоб друзі ще не розходилися, натомість вони налаштовані повертатися додому.

Вправа 4. Прочитай і поміркуй, який жанр мовлення відповідає реченню.

1. А можна дивитися, як ти малюєш? Я не буду тобі заважати.
2. «Вибач, старий, зараз ніяк, — відказав Руслан, — є важливі справи. Коли що, увечері побачимось».
3. «Знаєш, Павчику, ти справжній друг, — мовила Віта. — Чуєш? Справжній...» (О. Сайко).
4. Дай мені кілька днів, аби я могла виправитися! Будь ласка! Ну вибач! (Й. Ягелло).
5. «З Різдвом, дідусю!» — прошепотів я (О. Войтенко).
6. Хлопчик помовчав і запропонував: «Може, приходь до нас на вечерю? У нас буде весело (Б. Матіяш).

Вправа 5. Поміркуй, обери компліменти, які на твою думку підходять до висловлювання і запиши.

1. Чудовий вірш! Це твій?
2. Щира, добра, весела — це все про тебе, моя подружко!
3. Ти так довго хворів, не можна так хворіти!
4. Всім сподобався твій виступ! Хоча презентація була “слабенька”!
5. Ви так схудли!
6. Ви сама чарівність!

ЗАПИТАННЯ

1. Які жанри мовлення ви знаєте? Перелічіть.
2. Навіщо потрібні компліменти?
3. Яку роль у нашому житті відіграє мовленнєвий жанр «прохання»?

Тема 5. Казка (соціально побутова, чарівна). Міф. Легенда. Вірш. Оповідання.

ПРИГАДАЙ

Казка — розповідний твір про вигадані, часто фантастичні події.

Міф — це вигадана розповідь, яка передає первісні уявлення наших предків про Всесвіт, надприродні сили, богів, духів і героїв.

Легенда — це розповідь про визначну історичну подію або незвичайну пригоду казкового чи фантастичного характеру. Легенди поділяються на 3 види: міфологічні, біблійні і героїчні.

Вірш — це невеликий за розміром твір, побудований за законами віршованої мови.

Оповідання — невеликий розповідний художній твір про одну чи кілька подій із життя персонажа.

ЖЕСТОВІ ОДИНИЦІ:

ОПОВІДАННЯ, КАЗКА, МІФ, ЛЕГЕНДА, ВІРШ,
РОЗПОВІДАТИ, СЛУХАТИ, ФАНТАЗУВАТИ,
ПРЕДКИ, ГЕРОЙ - ПЕРСОНАЖ

Вправа 1. Прочитай вірш КЖм і передай зміст віршу УЖМ.

МИ — ВІЛЬНІ!

Від серця й до серця — одна Україна,
Козацький ще дух не погас,
Сьогодні не впадемо ми на коліна
В складний, непростий для всіх час.
Ми — нація, дух міцний, ті, хто повстали
Із заходу, сходу, дорослі й малі,
Ми стільки вже бачили всього й втрачали
Що ми не підемо з своєї землі!

Юлія Хандожинська

Вправа 2. Переглянь відеоролики та визнач, до якого художнього твору відноситься.

КАЗКА	ВІРШ	ОПОВІДАННЯ	МІФ	ЛЕГЕНДА

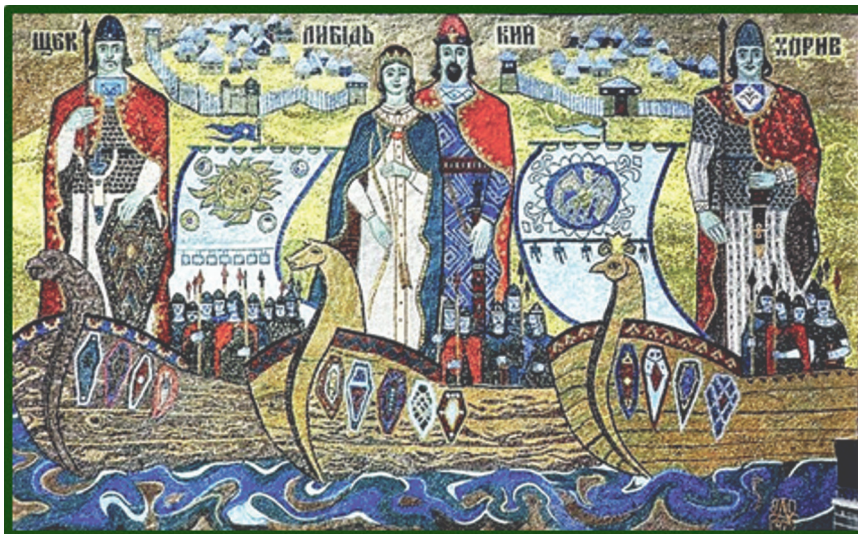

Вправа 3. Впізнай героїв грецької міфології та назви УЖМ.

Вправа 4. Прочитай і переклади зміст легенди КЖм та УЖМ.

ПРО ЗАСНУВАННЯ КИЄВА (легенда)

Були собі три брати — Кий, Щек і Хорив та сестра їхня — Либідь. Якось збудували вони місто і назвали його на честь старшого брата — Київ. Навкруги міста був великий ліс, у якому водилося багато звірів. Поляни жили родами, полювали на звірів, були мужі мудрі й тямущі.

Ходив між людей вислів: “На перевіз на Київ”. Кажуть, це пішло від того, що Кий був перевізником коло Києва. Але якби це було так, не ходив би він до грецького царя, не приймав би той його з почестями. Коли Кий повертався від царя, то зайшов на Дунай, поставив там містечко і хотів у ньому жити. Та навколишні племена завадили йому. Це містечко і донині звать Києвець.

Вправа 5. Переглянь відеоказку з жестовим перекладом «Про правду і кривду».

Вислови свої враження від перегляду відеоказки.

- Як ви вважаєте, що означає заголовок казки?
- Які епізоди казки вам сподобалися, а які — ні, чому?
- Що викликало у вас здивування або протест?

Вправа 6. Визнач відповідність, до якого жанру тексту відноситься певний текст, та аргументуй.

1. МІФ	А. Невеликий за обсягом прозовий твір, у якому зображувалась одна подія з життя одного або двох сформованих персонажів.
2. КАЗКА	Б. Невелика прозова розповідь про незвичайну або ж чудесну подію, що сприймається як достовірна.

3. ЛЕГЕНДА	В. Народно-поетичний або писемно-літературний твір про передбачувано вигадані події чи осіб, іноді за участю фантастичних сил, який має повчальну мету.
4. ОПОВІДАННЯ	Г. Невеликий поетичний твір, написаний ритмізованою мовою, найчастіше з римуванням рядків.
5. ВІРШ	Д. Стародавня розповідь про походження світу.

Вправа 7. Напиши міні-твір на тему казки “Про правду і кривду”.

- Знайди у перших трьох абзацах найдовше речення.
- Знайди у четвертому абзаці найдовше слово.
- Знайди у тексті підтвердження або заперечення: «Роби добро — добро й буде», «Робиш добро — не кайся, робиш зло — зла й сподівайся».

ЗАПИТАННЯ

1. Що таке казка? Які казки ти знаєш? Перелічи.
2. Чого навчає казка “Про правду і кривду”?
3. Чим легенда розрізняється від міфу?
4. Які бувають легенди?
5. Як треба читати вірш? Обгрунтуй.

Тема 6. Текст на основі візуалізації.

ЗАПАМ'ЯТАЙ

Візуалізація — це створення та представлення графічного образу текстової інформації, що робить її наочною, отже, зручнішою для аналізу та осмислення.

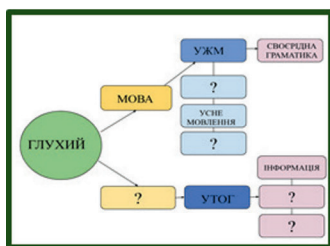

ЖЕСТОВІ ОДИНИЦІ:

ІНТЕЛЕКТ-КАРТИ, КРОССЕНС, ПАЗЛИ, ФЛЕШ-КАРТИ, ХМАРКИ-ТЕГІВ, МЕМИ, ЛЕПБУКИ і ПАНБУКИ, КЮАР-КОД, АНАЛІЗ, ІНФОРМАЦІЯ

Види візуалізації:

Інтелект - карти

Хмарки-тегів

Кроссенс

Герой	Про героїв	Дії героїв
 Лев Лев — це величезна хижака. Він живе в савані та в степу.	Лев — це величезна хижака. Він живе в савані та в степу.	Лев — це величезна хижака. Він живе в савані та в степу.
 Левочка Левочка — це маленька хижака.	Левочка — це маленька хижака.	Левочка — це маленька хижака.
 Левочка Левочка — це маленька хижака.	Левочка — це маленька хижака.	Левочка — це маленька хижака.
 Левочка Левочка — це маленька хижака.	Левочка — це маленька хижака.	Левочка — це маленька хижака.

Пазли

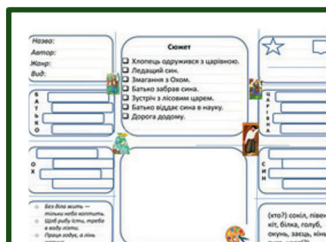
Флеш-карти

Меми

Лепбуки

Панбуки

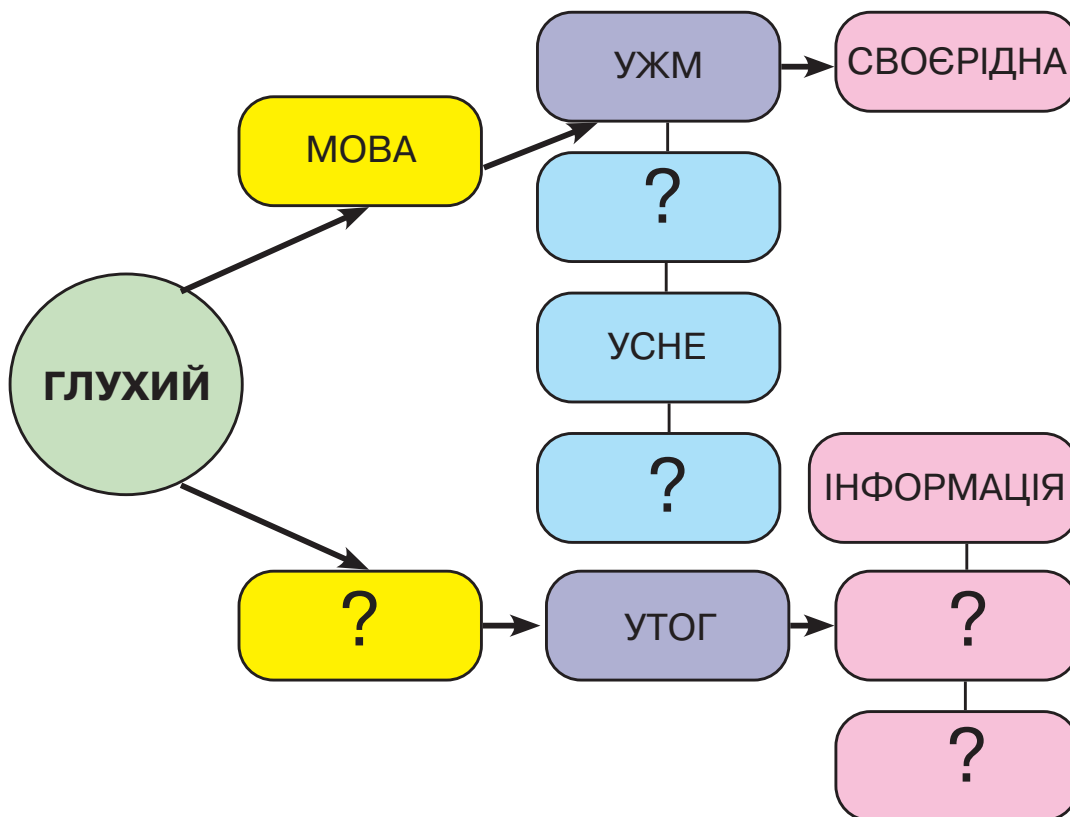

QR - код

Вправа 1. Доповни слова до інтелект-карти.

Вправа 2. Придумай і створи 1-2 хмарки-тегів на тему:

Моя Батьківщина – це Україна.

ПРИКЛАД:

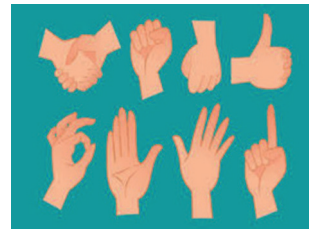
Вправа 3. За допомогою кроссенс дай відповіді на запитання.

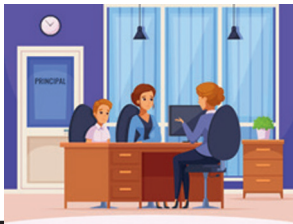
1

2

3

4

5

6

1. Хто зображений на світлині?
2. У якому місті вона живе?
3. Якою мовою вона спілкується?
4. Яка її професія?
5. Її улюблений фрукт?
6. З якою сферою вона пов'язана?

Вправа 4. Переглянь та розкажи, про що мова в QR-код

Вправа 5. Зроби лепбук на тему: “УЖМ — моя рідна мова.”

ЗАПИТАННЯ

1. Що таке візуалізація?
2. Які види візуалізації ти знаєш?
3. В чому відрізняються інтелект-карти і кроссенс? Поясни.
4. Де можна побачити QR-код і як ним користуватися?

Тема 7, Тема 8. Переказ тексту. Письмовий текст тематичного спрямування.

ЗАПАМ'ЯТАЙ

Переказ — це усна і письмова робота, що передає зміст, сюжет якого-небудь літературного твору своїми словами.

ЖЕСТОВІ ОДИНИЦІ:

ПЕРЕКАЗ, ПЕРЕКАЗУВАННЯ, РОЗПОВІДЬ, РОЗПОВІДАТИ, УСНО, ПИСЬМОВО.

Вправа 1. Знайди відповідності.

ЗМІСТ

УСНО

ЛІТЕРАТУРА

ПИСЬМОВО

Вправа 2. Спиши текст, встав пропущені букви і прочитай КЖМ.

ЗСУ — це україн(с,з)ька армія, яка з ахища_ свою територі_ і о(п,б)ороняє нас від нападу ворогів. Н_ші військові — це як м_ч і щ_т України, а ми всі стоїмо за щит_м у безп_ці. В народі каж_ть, щоб виграти ві_ну, не п_трібно чекати чого(з,с)ь, а потрібн_ щось робит_, щоб в_грати. Тому хто би ти не був, що би ти не робив, робля(ш,ч)и різні справи для ЗС_, це мал_нька перемо(з,г)а до кожного но_ого дня....

Вправа 3. Подивись уважно на малюнок та склади письмовий опис козака за допомогою навідних запитань і довідника засобом УЖМ.

1. Хто такий козак?
2. Яким був зовнішній вигляд у козака?
3. Які риси характеру переважають у козаків?
4. Що люблять їсти козаки?

Довідник: ВІЛЬНИЙ, ВОЇН; ОЗБРОЄНИЙ, ДОВГІ ВУСА, ОСЕЛЕДЕЦЬ НА ГОЛОВІ, СОРОЧКА, ЧЕРКЕСКА, ШИРОКИЙ ПОЯС І ШИРОЧЕННІ ШАРОВАРИ, ЧОБОТИ; ДОБРОДУШНІСТЬ, БЕЗКОРИСЛИВІСТЬ, ТЕТЕРЯ, ЩЕДРІСТЬ, ЩИРІСТЬ, ДРУЖЕЛЮБНІСТЬ; МАМАЛИГА, КУЛІШ, ГАЛУШКИ, СОЛОМАХА, КОРЖІ-ЗАГРЕБИ, ПАСТРОМА, СУШЕНА ТА В'ЯЛЕНА РИБА.

Вправа 4. Відгадай назву казки за малюнком. За допомогою плану перекажи зміст казки УЖМ.

План

1. Лисичка зустріла рака.
2. Глузування лисички.
3. Рак пропонує перегони
4. Біжить лисиця зі раком на хвості.
5. Перемога рака.
6. Лисичка більше не глузує.

Вправа 5. Прочитай текст і перекажи зміст КЖМ та УЖМ.

Незабаром у найкращого друга буде день народження. І Богдан заздалегідь підготував подарунок. Ось настав день народження, Павлик запросив всіх на святкування. Богдан подарував йому цікаву книжку про життя динозаврів. Павлик був щасливий від отримання подарунка і мати такого чудового друга.

Вправа 6. Розглянь малюнок і склади письмово план і опис на тему “Сімейний відпочинок”.

ЗАПИТАННЯ

1. Що таке переказ?
2. Які бувають види переказу тексту?
3. Для чого складається план переказу тексту?

Тема 9. Текст Гімну України.

ЗАПАМ'ЯТАЙ

Гімн — урочистий музичний твір на честь держави.

Державний гімн — це офіційний національний символ держави, так само як державний герб і прапор.

ЖЕСТОВІ ОДИНИЦІ:

УКРАЇНА, НЕ ВМЕРЛА, СЛАВА, УСМІХНЕТЬСЯ,
ДОЛЯ, ЗАГИНУТЬ, ВОЛЯ, БРАТТЯ, КОЗАЦЬКИЙ
РІД, ЯК РОСА НА СОНЦІ, ЗАПАНУЄМО, ДУША,
ТІЛО.

Вправа 1. Прочитай текст та переклади УЖМ.

Державним гімном починається кожен ранок в нашій країні. Його виконують на урочистостях, офіційних прийомах, а також на честь держави, яку представляють спортсмени — переможці.

На знак любові й поваги до своєї батьківщини державний гімн слухають стоячи, а військові при цьому віддають честь. Співають гімн урочисто, піднесено, таким чином виражаючи гордість за свій народ і повагу до держави.

Павло Чубинський

(27.01.1839 – 26.01. 1884)

*український фольклорист,
етнограф і поет*

Михайло Вербицький

(04.03. 1815 – 07.12. 1870)

*хоровий диригент
музичний діяч*

“Ще не вмерла України...” гімн був створений — у 1862 році. Автори: поет Павло Чубинський, композитор Михайло Вербицький.

15 січня 1992 р. музична редакція Державного гімну була затверджена Верховною Радою України, що знайшло своє відображення у Конституції України.

6 березня 2003 р. Верховна Рада України ухвалила Закон «Про Державний Гімн України».

Вправа 2. Переглянь відеоролик “Гімн України “Ще не вмерла України.” з перекладом українською жестовою мовою.

Вправа 3. Визнач характеристику пісні Гімну України та особливості її звучання:

- ЛАГІДНА
- СУВОРА
- СЕРЙОЗНА
- НІЖНА
- УРОЧИСТА
- БАДЬОРА
- ТАНЦЮВАЛЬНА
- КАЗКОВА
- СВЯТКОВА
- ВЕСЕЛА

Вправа 4. Вивчи напам'ять гімн «Ще не вмерла Україна» та переклади УЖМ.

“Ще не вмерла Україна...”

Ще не вмерла Україна, і слава, і воля,
Ще нам, браття молодії, усміхнеться доля.
Згинуть наші вороженьки, як роса на сонці,
Запануєм і ми, браття, у своїй сторонці.

Приспів:

Душу, тіло ми положим за нашу свободу.
І покажем, що ми, браття, козацького роду.

ЗАПИТАННЯ

1. Що таке Державний Гімн?
2. Як називається пісня?
3. Хто є автором тексту Гімну?
4. В якому році текст національного гімну нашої держави, за основу якого взято вірш П.Чубинського «Ще не вмерла Україна», був затверджений Верховною Радою України?
5. Кого у творі названо братами?
6. За що необхідно боротися народу?

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Текст — це група речень, ...

- А.** зв'язаних за змістом словосполучення.
- Б.** зв'язаних за змістом речення.
- В.** сукупність букв.

2. З яких частин складається текст?

- А.** Основної частини, плану, зачину, кінцівки.
- Б.** Заголовка, зачину, кінцівки.
- В.** Зачину, основної частини, кінцівки.

3. Які бувають тексти?

- А.** Веселий, добрий, щирий.
- Б.** Розповідь, опис, міркування, есе.
- В.** Сумний, поганий, не цікавий.

4. Текст-міркування —...

А. це текст у якому описуються основні ознаки предмета або об'єкта.

Б. це текст у якому про щось розповідається, повідомляється, називається.

В. це текст у про щось розмірковується, пояснюються явища природи, предмети, факти.

5. Текст-опис — це...

А. текст, у якому про щось розповідається, повідомляється.

Б. текст, у якому описуються основні ознаки предмета або об'єкта.

В. текст, у якому про щось розмірковується, пояснюються явища природи, предмети, факти.

6. Види візуалізації тексту: ...

А. інтелект — карти, кроссенс, пазли, хмарки-тегів, меми, флеш-карти, лепбуки і панбуки, QR-коди.

Б. розповідь, опис, міркування.

В. легенда, казка, оповідання.

7. Як називається головна пісня держави?

А. Гімн.

Б. Пісня.

В. Україна.

8. Яку назву має Гімн України?

А. “Ой у лузі червона калина...”.

Б. “Ще не вмерла України...”.

В. “Як тебе не любити, Києве мій...”.

9. Хто написав музику до пісні «Ще не вмерла України»?

А. Михайло Вербицький.

Б. Павло Чубинський.

В. Павло Стичинський.

Розділ 3. ІНДИВІДУАЛЬНЕ МОВЛЕННЯ.

Тема 10. Монологічне мовлення.

ПРИГАДАЙ

висловлення
однієї особи

спілкування
двох людей

спілкування
кількох людей

Монолог

Діалог

Полілог

Вправа 1. Визнач вірні правила спілкування.

Говори занадто
швидко і довго

Будь привітним.

Під час розмови
звертайся до
співрозмовника
на ім'я.

Перебивай
і переводь розмову
на себе

Розмовляй
культурно

Використовуй
етикетні слова

Вправа 2. Прочитай та поясни УЖМ.

Чи вміємо ми вітатися?

Ситуація: Ти ввечері зустрівся з людиною, яку бачив зранку. Як ти будеш вітатися? Якими словами ти б використав?

Привіт!

Прошу вибачення

Добрий вечір! Радий вітати
(бачити) тебе знову

Гарних снів...

Вправа 3. Прочитай виразно монолог засобом КЖм та УЖМ.

Україно, нене моя рідна! Батьківщино моя, найдорожча, наймиліша серцю країно... Безмежно люблю тебе за безкрає небо та щедрий хлібний лан, за кучеряві дубові гаї та Карпатські гори, за широке Чорнеє море... А найбільше — за найрідніших маму і тата, за найдобріших і найдорожчих дідуся і бабусю, друзів та подруг, а ще за те, що ти — наша. Тут я народилася й живу, співаю наймелодійніші пісні у світі й спілкуюся з рідними, друзями та знайомими чудовою, милозвучною, найкращою мовою — моєю, рідною, українською.

(з інтернету)

Вправа 4. Прочитай і поясни зміст приказок зручним засобом спілкування.

Недобре слово болючіше вогню пече.

Ласкавим словом і камінь розпалиш.

Спершу подумай, потім скажи.

Краще недоговорити, ніж переговорити.

Вправа 5. Доповни пропущені слова.

Щоб наше мовлення було цікавим, змістовним, ми повинні:

1. Добре ... українську мову.
2. Багато читати ... .
3. ... культурним і ввічливим у спілкуванні УЖМ.
4. Знати ... спілкування.

Вправа 6. Склади письмово монолог про улюблену пору року. (5-7 речень.)

ЗАПИТАННЯ

1. Що таке монолог?
2. Чим відрізняється діалог і полілог?
3. Якими ввічливими словами і ЖО ти використовуєш при зустрічі? Назви.

Тема 11. Діалогічне мовлення.

ЖЕСТОВІ ОДИНИЦІ:

РЕПЛІКА, ДІАЛОГ, РОЗМОВА, СПІЛКУВАННЯ, СПІВРОЗМОВНИК

Вправа 1. Запиши та переклади УЖМ.

Діалог складається з реплік.

Репліка (репліки) — це слова, звернені до співрозмовника.

Репліка кожного учасника діалогу пишеться з нового рядка з великої літери.

Перед словами кожного співрозмовника ставиться горизонтальна риска — тире.

Вправа 2. Порівняй зазначені жестові одиниці УЖМ.

РЕПЛІКА —
ВІДПОВІДЬ

ДІАЛОГ —
РОЗМОВА

МОНОЛОГ —
САМ ГОВОРИТИ

Вправа 3. Перепиши діалог і переклади КЖм та УЖМ.

Діалог на тему “У бібліотеці.”

- Добрий день!
- Добрий день, ти щось хотів?
- Так, я хочу взяти книжку додому почитати.
- Чудово, а яку книжку ти хочеш прочитати?
- А яку книжку Ви порадили б мені почитати?
- Я думаю, що тобі сподобається книга Андрія Кокотюхи “Таємниця козацького скарбу”.
- Ось подивись. Братимеш?
- Чудово, дякую. Я візьму її. До побачення!
- До побачення! Приємного читання!

В цьому діалозі 9 реплік.

Вправа 4. Визнач, яке з висловлювань є діалогом, а яке монологом.

Я дуже люблю читати, моя улюблена книга — це енциклопедія. Там я можу знайти цікавої інформації про природу, тварин, інші країни, знаменитих людей, винаходи та відкриття. Кожного дня я читаю по декілька сторінок, а потім розповідаю про них друзям та рідним, вони всі кажуть, що я дуже розумна.

- Радий зустріти тебе.
- Я теж тебе радий бачити.
- Ти довго хворів. Як твоє здоров'я?
- Так, я довго хворів. Зараз я почуваюся краще.
- Звертайся, якщо потребуєш допомоги.
- Допоможи мені, будь ласка, поясни завдання з математики.
- Добре, я допоможу тобі зробити завдання з математики.
- Вдячний тобі за турботу й увагу.

Вправа 5. Розглянь малюнок і подумай, чи ти дотримуєшся такими правилами спілкування у соціальних мережах чи ні. Поясни.

Надсилаю повідомлення

Не зловживаю емодзі та символами.

Відповідаю на повідомлення вчасно.

Виходжу на онлайн зв'язок у домовлений час.

Використовую ввічливі слова при розмові.

Вправа 6. Склади письмовий діалог з 6-8 реплік на тему “У магазині.”

Пройди інтерактивну вправу.

ЗАПИТАННЯ

1. Що таке діалог?
2. Що таке репліка?
3. Скільки людей приймає в розмові при діалозі та монологі? Аргументуй.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Діалог — це розмова...

- А.** однієї особи.
- Б.** двох осіб.
- В.** кількох осіб.

2. Монолог — це розмова...

- А.** однієї особи.
- Б.** двох осіб.
- В.** кількох осіб.

3. Полілог — це розмова ...

- А.** однієї особи.
- Б.** двох осіб.
- В.** кількох осіб.

4. Репліка — це:

А. слово, що називає особу, яка бере участь у розмові.

Б. слова одного з учасників діалогу, учасник розмови.

В. слова, звернені до співрозмовника.

5. Скільки реплік в діалозі:

— Давай зробимо підводний човен.

— Давай. А з чого?

— Із старої напівзатопленої верби.

— А як?

А. 5.

Б. 4.

В. 2.

6. Прочитай текст. Це вид спілкування називається...

— ПРИВІТ, Я ОЛЕКСІЙ, ТИ НОВЕНЬКА В НАШОМУ КЛАСІ?

— ПРИВІТ, МЕНЕ ЗВАТИ ІРА, ТАК.

— ДУЖЕ ПРИЄМНО.

— ДАВАЙ ЗАВТРА РАЗОМ ПІДЕМО В ШКОЛУ?

— ДАВАЙ, О КОТРИЙ ГОДИНІ ЗУСТРІЧАЄМОСЬ?

— ДЕСЬ О 8 ГОДИНІ РАНКУ БІЛЯ ПАМ'ЯТНИКА ТАРАСА ШЕВЧЕНКА.

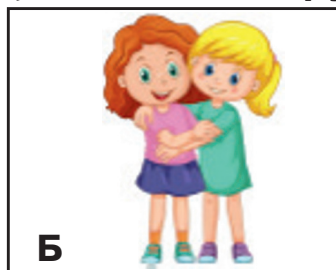
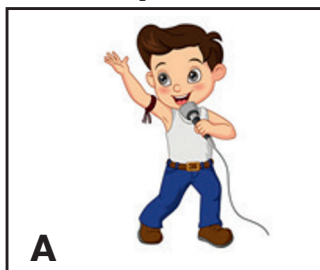
— ДОБРЕ! ДО ЗУСТРІЧІ!

А. Монологічне.

Б. Діалогічне.

В. Полілогічне.

7. Обери малюнок, який демонструє полілог.

Розділ 4. КІНЕТИКА. БУДОВА ЖЕСТУ.

Тема 12. Кінетичні особливості жесту.

ЗАПАМ'ЯТАЙ

Кінетика — розділ жестового мовознавства, є матеріальною основою української жестової мови. До кінетичних особливостей жесту входять такі компоненти жесту, як конфігурація, локалізація, характер та напрям руху у жесті і особливості виразу обличчя (немануальний компонент.)

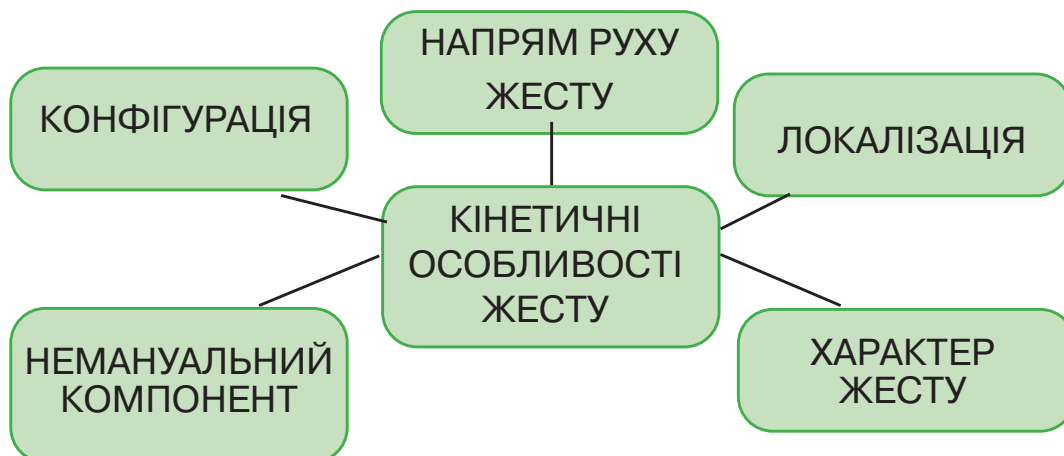

ЖЕСТОВІ ОДИНИЦІ:

КОНФІГУРАЦІЯ, ЛОКАЛІЗАЦІЯ, ХАРАКТЕР РУХУ,
НАПРЯМ РУХУ, НЕМАНУАЛЬНИЙ КОМПОНЕНТ.

Розглянь схему

БУДОВА ЖЕСТУ		
ОДНОРУЧНІ ДВОРУЧНІ	ПРОСТІ СКЛАДНІ СКЛАДЕНІ	СИМЕТРИЧНІ НЕСИМЕТРИЧНІ

Вправа 1. Порівняй зазначені ЖО з різним значенням слова.

ЗМАГАННЯ — КОНКУРЕНТ

СЛОВО — ВІДПОВІДАТИ

ТОЧНО — ІНШИЙ

ЧЕСНІСТЬ — ЩАСТЯ

ПРАВДА — НОРМАЛЬНО

ТЕМА — ШУКАТИ

СЕРЕДА — СИНІЙ

ВІДРО — СУМКА

Вправа 2. Покажи одноручні і дворучні ЖО.

ПРИКЛАД: одноручні ГРОШІ — дворучні ПЕРЕКАЗ (грошовий)

СОНЦЕ — ДОЩ

МАМА І ТАТО — БАТЬКИ

ТЕЛЕФОН — СМАРТФОН

СТІЛЕЦЬ — ЛІЖКО

УРОК — ВЧИТЕЛЬ

Вправа 3. З'єднай пари ЖО за одним компонентом жесту.

ПРИКЛАД: ХЛІБ — Є, БАТЬКО — МАТИ, МОРКВА — ШВИДКО.

АВТОБУС	ДІВЧИНКА	ОРЕЛ	ДОЩ
КИСЛИЙ	ВІТЕР	БАТОН	ХЛОПЧИК

Вправа 4. Впізнай відповідні ЖО з немануальним компонентом та назви.

Жестовий довідник: ГОРДІСТЬ, ЗЛІСТЬ, ВЕСЕЛІСТЬ, ЧЕСНІСТЬ, ХИТРИСТЬ, ЖАДІБНІСТЬ, МУЖНІСТЬ, ЛАГІДНІСТЬ, ГРУБІСТЬ.

Вправа 5. Зроби порівняння ЖО за одним компонентом і запиши.

ПРИКЛАД: ПРИРОДА-ОСІНЬ.

ВОВК, ВІКНО, ВІТЕР, СЛОН, ЧАШКА, КОЗАК, ТЕЛЕВІЗОР, МОРЕ, СКЛЯНКА, ЦИБУЛЯ.

ЗАПИТАННЯ

1. Що таке кінетика?
2. Які особливості жесту поділяє кінетика?
3. Яка будова жесту?
4. В чому різниця між одноручними і дворучними жестами?

Тема 13. Конфігурації в УЖМ. Конфігурації і дактилеми, їх розрізнення.

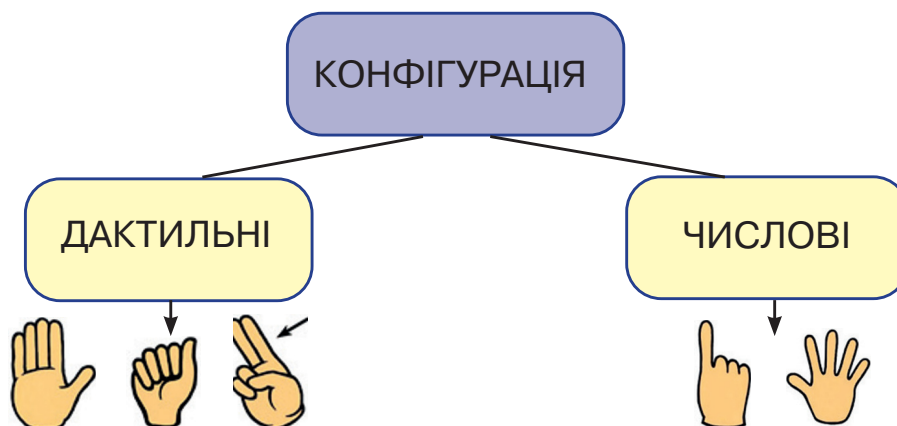
ЗАПАМ'ЯТАЙ

Конфігурації поділяються на умовні групи:
а) схожі за формами на дактилеми української абетки, б) схожі за формами на числові конфігурації, в) інші.

Налічується 49 конфігурацій.

ПРИКЛАД:

	БАБУСЯ, КАМІНЬ, ПАПІР, СТАРАННО, ПЕРЕМОГА.
	ХЛОПЧИК, ДІВЧИНКА, ДВЕРІ, ВІВТОРОК, ВОДА.
	НОЛЬ, ОСТРІВ, РАНО, ПРИРОДА, ПРАВИЛЬНО.
	ВІТЕР, МОРЕ, БЛИСК, СНІГ, ЧАС.

Вправа 1. Заповни таблицю і визнач, до якої конфігурації відноситься певне слово.

....	....	....

Жестовий довідник: СОНЦЕ, ВЕЛОСИПЕД, НАСІННЯ, МОНЕТА, ВОЛЯ, ХВИЛЯ, ДОЩ, СТАВОК, УДАР, ЗАХИСТ, ПЛАНЕТА, ВИХОВАТЕЛЬ, ВІТЕР, СТАРШИЙ, ПАМ'ЯТЬ

Вправа 2. Визнач кількість основ **ЖО** та покажи **УЖМ**.

ПРИКЛАД:

одна основа: УКРАЇНА , ЛЮДИНА, ТВАРИНА;

дві основи: ТУПИЙ* (РОЗУМ + КАМІНЬ),

КОЗАЦТВО (КОЗАК + ГРУПА).

ВЧИТЕЛЬ — .....

ПОЕЗІЯ — .....

АРМІЯ — .....

ЗАСІБ — .....

ГІМН — .....

ІСТОРІЯ — .....

ПРЕЗИДЕНТ — .....

ВОЛОНТЕР — .....

Вправа 3. Придумай і склади жестосполучення з однією конфігурацією.

ПРИКЛАД: ХЛОПЧИК ВИСОКИЙ* — Високий хлопчик.

ДІВЧИНКА ВЕСЕЛИЙ* — Весела дівчинка.

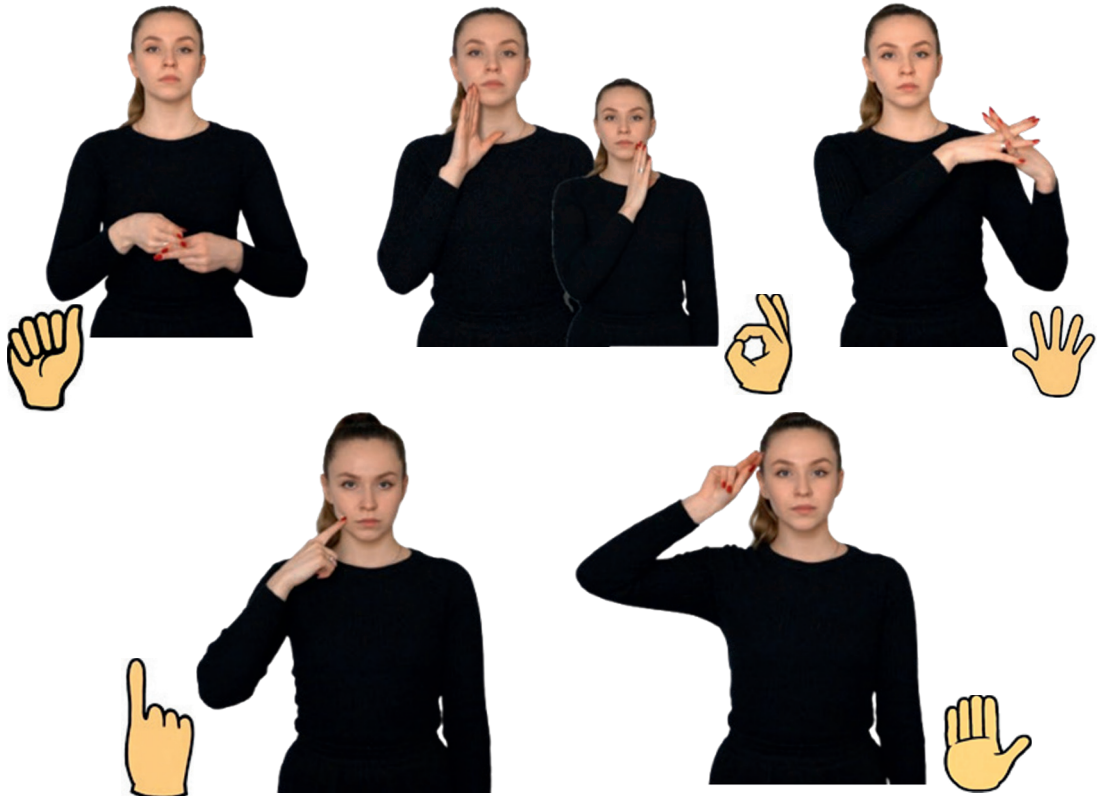
ТАТО СПАТИ — Тато спить.

БУДИНОК ВЕЛИКИЙ — Великий будинок.

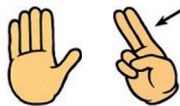
ДВЕРІ ВІДКРИТИЙ* — Відкриті двері.

Вправа 4. Знайди помилку в показі ЖО і визнач правильну конфігурацію.

Вправа 5. Підбери і запиши ЖО з конфігурацій.

ЗАПИТАННЯ

1. Що таке конфігурація?
2. Які бувають конфігурації?
3. Які конфігурації є найпоширеніші?
4. Скільки всього налічується конфігурацій?

Тема 14. Локалізації жестів. Характер та напрям руху у жесті.

ЗАПАМ'ЯТАЙ

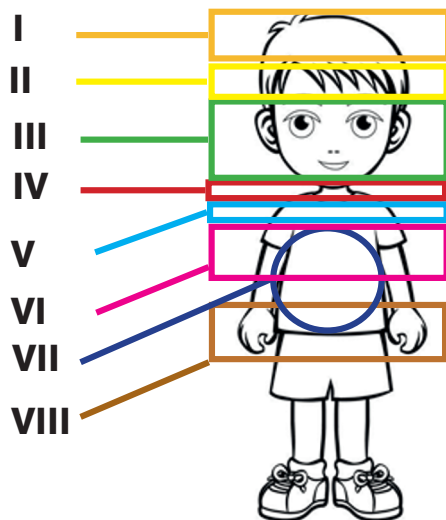

Локалізація — це місце показу жесту. Є 8 основних місць.

Характер та напрям руху у жесті залежить від темпу (швидкості) відображення жесту, може змінюватися від плавного до прискореного, також зміною напрямків (вгору, вниз, праворуч, вліво, навколо, прямо).

Локалізації жестів

I позиція — над головою

II позиція — на рівні лоба

III позиція — середня і нижня частина обличчя

IV позиція — ділянка шиї

V позиція — ділянка плечей

VI позиція — ділянка грудної клітки

VII позиція — простір перед собою

VIII позиція — ділянка нижче талії

ПРИКЛАД: визначення конфігурації по локалізації:

I ЛОКАЛІЗАЦІЯ — НЕБО, ПІВЕНЬ.

II ЛОКАЛІЗАЦІЯ — ВОДА, СОН.

III ЛОКАЛІЗАЦІЯ — НЮХ, СУП.

IV ЛОКАЛІЗАЦІЯ — М'ЯСО, УВАГА.

V ЛОКАЛІЗАЦІЯ — ВІТАТИ, ДУША.

VI ЛОКАЛІЗАЦІЯ — ЖИТТЯ, ЖИВІТ.

VII ЛОКАЛІЗАЦІЯ — ПОЛЕ, ПРОСИТИ.

VIII ЛОКАЛІЗАЦІЯ — СПІДНИЦЯ, ШОРТИ.

Вправа 1. Прочитай вірш, знайди ЖО із заданою конфігурацією, визнач локалізацію обраної ЖО і запиши до таблиці.

Вірш “Козацтво – слава України”

За честь і гідність України,
За волю, правду і добро
Вони боролись щохвилини,
Їх кров лилася як вино!
Всіх ворогів вони долали,
Всі землі наші зберегли,
Завжди від лиха захищали
І гордо прапор наш несли!
Сини Твоєї Батьківщини,
В них сила духу непоборна!
Козацтво — слава України,
Це гордість наша всенародна.

Микола Костомаров

Конфігурація ЖО	Слово	Яка локалізація?
	ВОЛЯ	V-VII

Вправа 2. Знайди помилку в місцях локалізації конфігурації — та визнач її на правильне місце розташування локалізації.

- I ЛОКАЛІЗАЦІЯ — ФІЗКУЛЬТУРА.
- II ЛОКАЛІЗАЦІЯ — ГРІХ.
- III ЛОКАЛІЗАЦІЯ — БОЛИТЬ ЖИВІТ.
- IV ЛОКАЛІЗАЦІЯ — ПОДАВИТИСЯ (ЯБЛУКОМ).
- V ЛОКАЛІЗАЦІЯ — МОЛОТИ (ПШЕНИЦЮ).
- VI ЛОКАЛІЗАЦІЯ — ВДАРИТИ (СОБІ ГОЛОВУ).
- VII ЛОКАЛІЗАЦІЯ — СТАРИЙ, МОРОЗ.
- VIII ЛОКАЛІЗАЦІЯ — ПІДПРАВИТИ ШТАНИ.

Вправа 3. Правильно розміщуй ЖО за локалізаціями.

ЛОКАЛІЗАЦІЯ	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
ХТО? ЩО?								
ЯКИЙ?								
ЩО РОБИТИ?								

Жестовий довідник: УКРАЇНА, КОЗАК, ПРАПОР, ЗАХИЩАТИ, НЕБО, БОРОТИСЯ, ЖОВТО-СИНІЙ, РІДНИЙ, ДЕРЖАВА, ГІДНИЙ, НАРОД, ЖИТТЯ, ВІЛЬНИЙ, МОВА, ЖЕСТОВА, СПІЛКУВАТИСЯ.

Вправа 4. Визнач характер та напрям руху ЖО.

МІСЯЦЬ — РІК   КОМАНДА — ГРУПА   ТРИВОГА — РАДІО
НЕБЕЗПЕКА — Є   РОБОТА — КАВА   ХВОРОБА — БІЛЬ

Вправа 5. Утвори ЖСП з однаковими конфігураціями та локалізаціями.

ПРИКЛАД: ДІВЧИНКА МИЛА

БАБУСЯ	.... ГРЕБІНЕЦЬ
.... СИНЯ	... ВІДОМИЙ
ХЛОПЧИК	... ЧЕСНИЙ

ЗАПИТАННЯ

1. Що таке локалізація жесту?
2. Скільки основних місць є для локалізації?
3. Обгрунтуй поняття характеру та напрям руху жесту.

Тема 15. Немануальний компонент. Характеристика жесту.

ЗАПАМ'ЯТАЙ

Немануальний компонент (НК) — доповнення до жесту у вигляді міміки обличчя, виразу очей, положення тіла і емоційної передачі жесту. Немануальний компонент може використовуватися і самостійно, без жестової складової.

Вправа 1. Покажи ЖО з немануальним компонентом.

ХТО? ЩО? КОЛИ? ДЕ? ЧОМУ? АЛЕ, ПОКИ, ЯКЩО.

Вправа 2. Вірно покажи УЖМ подані речення з НК.

У МЕНЕ **БОЛИТЬ ЗУБ**.

БУЛО ДУЖЕ **СМАЧНО**.

НАТАЛКО НА УРОЦІ **ЛОВИЛА ГАВ**.

ТАРАС НА ОБІДІ ДОБРЕ **НАЇВСЯ**.

Я ЛЮБЛЮ ЇСТИ **КИСЛЕ** ЯБЛУКО.

НА НЬОГО **ГИДКО** ДИВИТИСЯ.

Вправа 3. Подивись уважно на малюнок, визнач ЖО з НК і запиши ЖСП.

ВПЕВНЕНИЙ

ВИНУВАТИЙ

СЕРДИТИЙ

ОБРАЖЕНИЙ

Вправа 4. Виразно прочитай прислів'я УЖМ з НК.

Ні стиду, ні сорому.

Яка честь, й така подяка.

Добро роби, добре й буде.

Совість хоч без зубів, а гризе.

Жартуй, та знай міру.

Вправа 5. Визнач відповідності та покажи УЖМ з НК.

— БРР, Я ЗЛА

— МММ, ЯК ЦІКАВО

— ХІ-ХІ, ЯК СМІШНО

— ОЙ, ЗАБУЛА ЗОШИТ

ЗАПИТАННЯ

1. Що таке немануальний компонент?
2. У вигляді чого супроводжує немануальний компонент?

Тема 16. Нотація (запис) жесту.

ПРИГАДАЙ

ЗНАКОВІ ЗАПИСИ ЖЕСТУ	
Л	ЛІВА РУКА
П	ПРАВА РУКА
ЛП	ЛІВА І ПРАВА РУКА
●	ТОЧКА, ЯКА ВКАЗУЄ МІСЦЕ ТОРКАННЯ ЖЕСТУ.
○	КОЛО, ЯКЕ ВКАЗУЄ МІСЦЕ ВИКОНАННЯ ЖЕСТУ БЕЗ ТОРКАННЯ.
ОСНОВИ ДАКТИЛЬНИХ КОНФІГУРАЦІЙ	

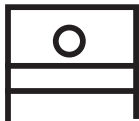
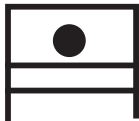

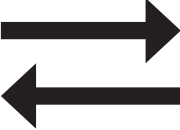

ОСНОВИ ЧИСЛОВИХ КОНФІГУРАЦІЙ

ОСНОВИ НАПРЯМКІВ ДОЛОНІ

	ВНИЗ
	ВЕРХ
	ВІД СЕБЕ
	ДО СЕБЕ
	ЛІВОРУЧ
	ПРАВОРУЧ

ОСНОВИ НАПРЯМКІВ ПАЛЬЦІВ	
	ВНИЗ
	ВІД СЕБЕ
	ВВЕРХ
	ДО СЕБЕ
	ПРАВОРУЧ
	ЛІВОРУЧ
ОСНОВИ ЛОКАЛІЗАЦІЙ ЖЕСТУ	
	НА РІВНІ РОТА ТА ПІДБОРІДДЯ
	НА РІВНІ ПРАВОЇ ЩОКИ
	НА РІВНІ ЛІВОЇ ЩОКИ
	НА РІВНІ НОСА
	НА РІВНІ ШИЇ З ТОРКАННЯМ
	НА РІВНІ ПЛЕЧОВОЇ ЧАСТИНИ

	НА РІВНІ ГРУДНОЇ ЧАСТИНИ
	ЖЕСТ БЕЗ ТОРКАННЯ
	ЖЕСТ З ТОРКАННЯМ
	НА РІВНІ ТАЛІЇ
	НА РІВНІ НИЖНЬОЇ ЧАСТИНИ ТІЛА
ХАРАКТЕР РУХУ	

ЗАПАМ'ЯТАЙ

Нотація жесту — це аналіз будови жесту, кінцем у графічному записі.

Вправа 1. Занотуй жестову одиницю та її дію і запиши.

Вправа 2. Подивись уважно на малюнки і занотуй ЖО в ЖСП та запиши.

ПРИКЛАД:

БУДИНОК з ВІКНОМ.

Вправа 3. Зроби розбір нотації ЖО та запиши у відповідні стовпчики таблиці.

ЖО	ЗНАКОВІ ЗАПИСИ ЖЕСТУ	КОНФІ- ГУРАЦІЇ	ЛОКАЛІ- ЗАЦІЇ	НАПРЯ- МОК ДОЛОНІ	ХАРАК- ТЕР РУХУ
ОСІНЬ	ЛП	“О”			
...					

Жестовий довідник: ТВАРИНА, РЕЗИНА, ВОДА, М'ЯСО, ПРИРОДА, НАРОД, НАВЧАННЯ.

Вправа 4. Подумай і занотуй ЖО з конфігурацією, яка зображена на фото та запиши у відповідні стовпчики таблиці.

ЖО	ЗНАКОВІ ЗАПИСИ ЖЕСТУ	КОНФІ- ГУРАЦІЇ	ЛОКАЛІ- ЗАЦІЇ	НАПРЯ- МОК ДОЛОНІ	ХАРАК- ТЕР РУХУ

ЗАПИТАННЯ

1. Що таке нотація жесту?
2. З яких напрямків можна занотувати жест?
3. Які знакові записи жесту ти знаєш?
4. Що входить до основ локалізацій жесту? Перелічи.
5. Які бувають рухи характеру жесту?

Тема 17. Прості жести. Складні жести. Складені жести, особливості побудови.

ЗАПАМ'ЯТАЙ

Прості жести — це жестові одиниці, які мають одну конфігурацію і переважно, є одноручними жестами.

ПРИКЛАД:

ГРОШІ —

ЗНАТИ —

ПРАПОР —

Складні жести — жестові одиниці, як і прості, бувають одноручними та дворучними, мають не менше двох конфігурацій і поділяються на симетричні і несиметричні.

ПРИКЛАД: ШКОЛА, ЗАВДАННЯ, ЛАМПА,
симетричні (ОСІНЬ, ПРИРОДА)
і несиметричні (ПИРІЖОК, ЧОВЕН).

Складені жести — жести, які складаються за участі обох рук і, як і складні, мають не менше двох конфігурацій під час відтворення.

ПРИКЛАД: УКРАЇНЕЦЬ (УКРАЇНА+ЛЮДИНА),
ДЕРЖАВА (конфігурація Б -
локалізація II + ТЕРИТОРІЯ),
СПОРТСМЕН (СПОРТ+ЛЮДИНА).

ЖЕСТОВІ ОДИНИЦІ:

ПРОСТІ, СКЛАДНІ, СКЛАДЕНІ, ОДНОРУЧНІ, ДВОРУЧНІ, СИМЕТРИЧНІ, НЕСИМЕТРИЧНІ.

Вправа 1. Гра “Хто більше”. Придумай і запиши якомога більше ЖО простих жестів.

Вправа 2. Визнач та запиши, які симетричні і які несиметричні ЖО.

БАТЬКИ — ДІВЧИНА, ХЛОПЕЦЬ.

СЛАЙДОВА ПРЕЗЕНТАЦІЯ — ПЕРЕВ'ЯЗАТИ

БОЛЯЧЕ — ЖОРСТОКІСТЬ

ТВАРИНА — ЗООПАРК

Вправа 3. Пригадай і покажи ЖО та доповни таблицю.

ПРИКЛАД:

Одноручні — СОНЦЕ, КВИТИ, СЕРЦЕ

Дворучні — ЖИТТЯ, СМІЛИВІСТЬ, ЗАХИСТ

Складні жести	
Одноручні	Дворучні
...	...

Вправа 4. Поміркуй і встав відповідну ЖО до певного стовпчику.

Прості	Складні	Складені

Жестовий довідник: ШКОЛА, СПОРТКОМПЛЕКС, УРОК, ТРИВОГА, БЕЗПЕКА, ДОНАТИ, ПЕРЕРВА, ЗАВДАННЯ, ПІДРУЧНИК, ЧЕРГУВАННЯ, ОПИС, КОРДОН.

Вправа 5. Розклади прості жести за локалізаціями та конфігураціями.

Жестова одиниця	Яка конфігурація?	Яка локалізація жесту?
САЛО	1	III
...		

Жестовий довідник: ТРОЛЕЙБУС, КОЗАК, ПРАПОР, ГРОШІ, ЖІНКА, ДРУЗІ, ЦУКЕРКА, ЗНАТИ, МАМА, СЕРЦЕ, ЖИВІТ.

Вправа 6. Утвори ЖО на складені жести.

ПРИКЛАД: БАНК — БАНКІР, ...

УКРАЇНА — .....   КОРДОН — .....   КІНО — .....
САД — .....   СПОРТ — .....   ЛІС — .....
ХЛІБ — .....   НАУКА — .....   ПОЛІЦІЯ — .....
КАСА — .....   ФОТО — .....

Вправа 7. Придумай і склади жестосполучення з різними будовами жестів.

ПРИКЛАД: УКРАЇНЕЦЬ ЩИРИЙ — складені і складні жести;
ПРАВИЛО ЛЕГКИЙ* — складні і прості жести.

ЗАПИТАННЯ

1. Що таке прості жести? Наведи приклади простого жесту.
2. Що таке складні жести? Наведи приклади складного жесту.
3. Що таке складені жести? Наведи приклади складеного жесту.
4. Чим відрізняються прості і складені жести?

Тема 18. Творення жестів.

ЗАПАМ'ЯТАЙ

Творення жестів може утворюватися від похідних ЖО за тематичним походженням, характером руху від плавного до прискореного темпу, також змінюється рухом жесту в залежності від значення слова та дії.

ТВОРЕННЯ ЖЕСТІВ		
ПОХІДНІ	ХАРАКТЕР РУХУ	ЗМІНА НА РУХ
ЧОЛОВІК — БРАТ, ХЛОПЧИК, ДЯДЬКО.	ШВИДКО — ШВИДШЕ.	МИЛО — МИЛИТИ.

Вправа 1. Поміркуй, де помилка і доведи вірне творення ЖО.

БАТЬКО	МАТИ	ТІТКА
ОГІРОК	МОРКВА	ГОРОХ
САМОКАТ	ВЕЛОСИПЕД	МОТОЦИКЛ

Вправа 2. Утвори творення похідних та покажи УЖМ.

ЖІНКА — ..., .., .., .., .., ..

ДИТИНА — .., .., .., ..

Жестовий довідник: ЛЮДИНА, НЕМОВЛЯ, ТІТКА, БАБУСЯ, ЧОЛОВІК, ЮНАК, МАЛЕЧА, ПІДЛІТОК, ДІВЧИНА, ДРУЖИНА.

Вправа 3. Відтвори правильно творення ЖО за зміною на рух.

ДОПОМОГА — ДОПОМОГТИ.

СЛЬОЗИ — ПЛАКАТИ.

МИР — МИРИТИСЯ.

ДУМКА — ДУМАТИ.

ВІДПОЧИНОК — ВІДПОЧИВАТИ.

Вправа 4. Визнач відповідності за характером руху ЖО і покажи ЖМ з НК.

ЧАСТО —

— РАНИШЕ

ТИХО —

— ЧИСТІШЕ

ЧИСТО —

— ПОВІЛЬНІШЕ

БРУДНО —

— ЧАСТІШЕ

ПОВІЛЬНО —

— БРУДНІШЕ

РІДКО —

— РІДКІШЕ

РАНО —

— ТИХІШЕ

Вправа 5. Утвори творення похідних ЖО.

ХЛІБ — ..., .., .., .., .., .., .., ..

ЗАПИТАННЯ

1. Що таке творення жестів?
2. Яке творення жестів є?
3. Чим відрізняється творення жестів з характером руху та зі зміною на рух жестів? Поясни.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Які особливості жесту поділяє кінетика?

- А. Локалізація.
- Б. Конфігурація.
- В. Немануальний компонент.
- Г. Жестоназва.

2. Які бувають конфігурації?

- А. ДАКТИЛЬНІ.
- Б. ЧИСЛОВІ.
- В. Слова.

3. Що таке локалізація жесту?

- А. Локалізація — це місце показу жесту.
- Б. Локалізація — це місце розташування жестової мови.
- В. Локалізація — це місце визначення слова.

4. Скільки основних місць є для локалізації?

- А. 5
- Б. 3
- В. 8

5. Що таке немануальний компонент?

- А. Немануальний компонент — це жести, які пов'язані конфігурацією.
- Б. Немануальний компонент — це доповнення до жесту у вигляді міміки обличчя, виразу очей, положення тіла і емоційної передачі жесту.
- В. Немануальний компонент — це жести, які пов'язані рухи губ і язика, що виражають без емоційного стану людини.

6. Нотація жесту — ....

- А. це аналіз будови жесту, кінем у графічному записі.
- Б. це аналіз будови дактилеми.
- В. це аналіз будови конфігурації ЖО.

7. Які бувають жести?

- А. Легкі, важкі.
- Б. Повільні, швидкі.
- В. Прості, складні й складені.

8. Знайди відповідності.

1. Конфігурація "А"	А. МОРЕ, СУКНЯ, СІРИЙ, СНІГ
2. Конфігурація "О"	Б. ДУМАТИ, МОВЧАТИ, 1 КОПІЙКА, ЗАБОРОНЕНО
3. Конфігурація "1"	В. ОСІНЬ, НАСІННЯ, ЛІКИ,
4. Конфігурація "5"	Г. СТАРИЙ, ВЕЛОСИПЕД, ПЕРЕМОГА, КАМІНЬ

Розділ 5. СЕМАНТИКА.

Тема 19. Семантичне значення жесту.

ЗАПАМ'ЯТАЙ

Семантика — це розділ науки про мову, що вивчає значення жестових одиниць. До семантики входять однозначні і багатозначні жестові одиниці, антожести, синожести, новожести, старожести.

ЖЕСТОВІ ОДИНИЦІ:

СЕМАНТИКА	
ОДНОЗНАЧНІ ЖЕСТОВІ ОДИНИЦІ	АНТОЖЕСТИ
БАГАТОЗНАЧНІ ЖЕСТОВІ ОДИНИЦІ	СИНОЖЕСТИ
	НОВОЖЕСТИ
	СТАРОЖЕСТИ

Вправа 1. Визнач семантичне значення ЖО.

ДОНЬКА — КОСА.

КРОВ — ЧЕРВОНИЙ.

МОЛОДИЙ — ЗЕЛЕНИЙ.

РОЗДІЛ — ВІДДІЛ.

КРАЇНА — ДЕРЖАВА.

Вправа 2. Порівняй ЖО за одним компонентом жесту.

ЛІВОРУЧ — ЛІВИЙ БІК

ПРАВОРУЧ — ПРАВИЙ БІК

БЛИЗЬКО — БЛИЖЧЕ

ДАЛЕКО — ДАЛЕЧІНЬ

Вправа 3. З'єднай визначення ЖО до слова і подумай, де зайві ЖО і слово.

ДУЖІСТЬ

ЗДОРОВ'Я

СИЛА

СПОРТ

ПАМ'ЯТЬ

ЗАПАМ'ЯТАТИ

ПАМ'ЯТКА

ПАМ'ЯТНИК

ГРОШІ

ГОТІВКА

ВАЛЮТА

КОНВЕРТ

Вправа 4. Визнач лексичне значення знайомих словесних одиниць та обгрунтуй УЖМ.

ПРИКЛАД: дві основи ЖО: УКРАЇНЕЦЬ (УКРАЇНА+ЛЮДИНА),
БАТЬКІВЩИНА (БАТЬКО+РІДНИЙ (1й варіант);
РІДНИЙ*+ТЕРИТОРІЯ (2й варіант),
КОЗАЦТВО (КОЗАК+ГРУПА).

УКРАЇНЕЦЬ УКРАЇНА	
КОЗАЦТВО КОЗАК	
БАТЬКІВЩИНА БАТЬКО	

Жестовий довідник: ЛІКАРНЯ, ВІЙСЬКА, МОВЛЕННЯ, ОЗДОРОВЛЕННЯ, ЗБРОЙНА (музей).

Вправа 5. Переглянь і переклади відеозапис УЖМ на письмову роботу в зошиті.

ЗАПИТАННЯ

1. Що таке семантика?
2. Що входить до семантики? Перелічи.

Тема 20. Однозначність і багатозначність жестової одиниці.

ЗАПАМ'ЯТАЙ

Жестові одиниці можуть бути **однозначними й багатозначними**.

Однозначною називається жестова одиниця, що має одне значення.

Багатозначною називається жестова одиниця, що має два і більше значень.

Вправа 1. Зроби розбір за різним значенням ЖО та поясни.

ОДНОЗНАЧНІ ЖО	БАГАТОЗНАЧНІ ЖО
КОЗАК	КРИЛО (літак, птах)
СТРАВА	КОСА (знаряддя, волосся, смужка берега)
РОСЛИНА	НІС (частина тіла, перед літака, судна)
ТВАРИНА	ЗАЄЦЬ (тварина, безквитковий пасажир)
ЛЮДИНА	

Вправа 2. Запиши речення з багатозначною ЖО та переклади УЖМ.

Крило літака біле, як хмари.

У орла величезний розмах крил.

У дівчини коса нижче пояса.

На косі моря біля міста Миколаєва тривають запеклі бої.

У неділю я вперше працював з косою на полі.

На носі судна стояв капітан.

Вчора ввечері в мене свербів ніс.

В цей раз у нього не було грошей, він знову проїхав зайцем.

Сірий заєць швидко проскакав до лісу.

Вправа 3. Прочитай прислів'я з багатозначними словами і переклади УЖМ.

Земля багата — народ багатий.

Землю красить сонце, а людину праця.

Без сім'ї — нема щастя на землі.

Краще їсти сухий хліб, ніж жити чужиною.

Найсмачніший хліб од свого мозоля.

Вправа 4. Поміркуй, де помилка в однозначних та багатозначних ЖО і запиши.

КУРКА — ЛІЗТИ

СОНЦЕ — КВІТИ

РУЧКА — ПРОПИСИ

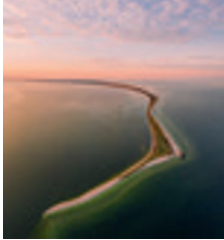
СВІТ — ПЛАНЕТА

УКРАЇНА — УКРАЇНЕЦЬ

КЛАС — КІМНАТА

Вправа 5. Визнач, де однозначні і багатозначні ЖО.

Однозначні

Багатозначні

ЗАПИТАННЯ

1. Які можуть бути жестові одиниці в розділі семантики?
2. Що таке однозначні ЖО?
3. Що таке багатозначні ЖО?
4. В чому різниця між однозначними і багатозначними ЖО?

Тема 21. Групи жестів за значенням: антожести, синожести, новожести, старожести.

ЗАПАМ'ЯТАЙ

Антожести — це жестові одиниці з протилежним значенням (дія, ознака, предмет).

Синожести — це жестові одиниці, близькі за значенням (дія, ознака, предмет).

Старожести — це жестові одиниці, що вживаються дуже рідко або зникли.

Новожести — це нові жестові одиниці, придумані в сучасному світі.

АНТОЖЕСТИ	СИНОЖЕСТИ	СТАРОЖЕСТИ	НОВОЖЕСТИ

Вправа 1. Визнач та запиши антожести.

МІЦНИЙ

СПЕКОТНИЙ

ВАЖКИЙ

СЛАБКИЙ

ДЮЖИЙ

ЛЕГКИЙ

МОРОЗНИЙ

КРИХКИЙ

Вправа 2. Поміркуй, де помилка і запиши.

РАНОК— ВВЕЧЕРІ

ТИХИЙ — ШУМ

ТРИВОГА — СПОКІЙ

МИР — ВОЮВАТИ

ПИТАННЯ — ВІДПОВІДАТИ

БУДУВАТИ — БУДИНОК

Вправа 3. Запиши та переклади синожести УЖМ.

БУДИНОК — ДІМ, ХАТА, ХАТИНКА.

СМІХ — ВЕСЕЛО, РАДІСТЬ, ЗАДОВОЛЕННЯ.

ІНТЕРНЕТ— МЕРЕЖА, ВАЙ-ФАЙ, РОУТЕР.

РАБСТВО — КРІПАЦТВО, ІГО, НЕВОЛЯ.

Вправа 4. Визнач, покажи УЖМ та запиши старожести і новожести.

СТАРОЖЕСТИ	НОВОЖЕСТИ
ТЕЛЕФОН	СМАРТФОН
ДРУКОВАНА МАШИНКА	НОУТБУК
АНТЕНА	ВАЙ-ФАЙ
ФОТО- ПЛІВКА	СЕЛФІ
КОСА	КОСИЛКА

Вправа 5. Подумай і запиши жестосполучення.

ПРИКЛАД: СМАЧНИЙ, АПЕТИТНИЙ — (БОРЩ, КАРТИНА) —
Смачний, апетитний борщ.

ГАРНИЙ, ВРОДЛИВИЙ (КВІТКА, ДІВЧИНА);

МІЦНИЙ, МОГУТНІЙ (КУЛАК, ДУБ);

ЗАДУШЕВНИЙ, СЕРДЕЧНИЙ (РОЗМОВА, ДРУГ);

ПІДНЕСЕНИЙ, СВЯТКОВИЙ (ОДЯГ, НАСТРІЙ).

Вправа 6. З'єднай протилежні за значенням ЖО до пари.

ЛЮБИТИ, СВАРИТИ, БУДУВАТИ, СМІЯТИСЯ, ГОВОРИТИ, ЧУЖИЙ, ВІЙНА, РАДІТИ, ДОБРИЙ, БЛИЗЬКИЙ, ЩАСТЯ, ПРАВДА, МАЛО, ГЛИБОКИЙ, ВАЖКО, МОЛОДИЙ, ШУМНИЙ.

Жестовий довідник: СТАРИЙ, НЕНАВИДІТИ, ПЛАКАТИ, ЛЕГКО, РІДНИЙ, СУМУВАТИ, ГОРЕ, РУЙНУВАТИ, БАГАТО, ТИХИЙ, ПОГАНИЙ, МІЛКИЙ, ДАЛЕКИЙ, МИР, ХВАЛИТИ, МОВЧАТИ, БРЕХНЯ.

ЗАПИТАННЯ

1. Назви групу жестів за значенням?
2. Що таке антожести? Наведи приклади.
3. Що таке синожести? Наведи приклади.
4. Чим відрізняються старожести і новожести за значенням?

Тема 22. Жести-терміни за тематичним спрямуванням (літературні, географічні, історичні, фінансові, оздоровчі і т.д.).

ОЗНАЙОМСЯ

Терміни за тематичним спрямуванням	ЖЕСТОВІ ОДИНИЦІ
ЛІТЕРАТУРНІ	КАЗКА, МІФ, ОПОВІДАННЯ, ПРИТЧА, ВІРШ
ГЕОГРАФІЧНІ	РІЧКА, МОРЕ, ОЗЕРО, ОКЕАН; МІСТО, КРАЇНА, ОБЛАСТЬ
ІСТОРИЧНІ	СУСПІЛЬСТВО, НАРОД, ПОДІЯ, КНЯЗІВСТВО
ФІНАНСОВІ	БАНК, ГРОШІ, БЮДЖЕТ, ВАЛЮТА
ОЗДОРОВЧІ	ЗДОРОВ'Я, ХВОРОБА, ЛІКУВАННЯ, ПРОФІЛАКТИКА

Вправа 1. Переглянь відео і визнач ЖО за тематичним спрямуванням.

ШКІЛЬНІ ТЕРМІНИ	МАТЕМАТИЧНІ ТЕРМІНИ	КОМП'ЮТЕРНІ ТЕРМІНИ	МЕДИЧНІ ТЕРМІНИ

Вправа 2. Поміркуй, де помилка.

- КОМП'ЮТЕР, СІРА МИШКА, КЛАВІАТУРА, ПРОГРАМА.
- КАЛЬКОВАНЕ ЖЕСТОВЕ МОВЛЕННЯ, КИТАЙСЬКА МОВА, УКРАЇНСЬКА ЖЕСТОВА МОВА, УСНЕ МОВЛЕННЯ.
- КНЯГИНЯ ОЛЬГА, КИЇВСЬКА РУСЬ, ПРЕЗИДЕНТ, НАРОД.
- СХІД, ЗАХІД, ПІВДЕНЬ, ПІВНІЧ, УГОРІ, ЦЕНТР.

Вправа 3. Визнач до якого жесту-терміну відповідає речення і запиши.

ПРИКЛАД: Ярослав Мудрий — великий князь з часів Київської Русі.— історичний.

Тато купив дуже цікаву енциклопедію про життя ведмедя, оленя, вовка, зайця — ...

Тополі, верби, берези, дуби ростуть у нашому парку — ...

Запорука здоров'я — займатися спортом, мати раціональне харчування, дотримуватись особистої гігієни і мати позитивні емоції — ...

Вправа 4. Знайди відповідності і запиши в зошит.

Жестові одиниці	Терміни за тематичним спрямуванням
ЗОЛОТО, СРІБЛО, ЗАЛІЗНА РУДА 	<i>Внутрішні органи людини</i>
СЕРЦЕ, ЛЕГЕНІ, ШЛУНОК, ПЕЧІНКА 	<i>Збройні Сили України</i>
АРМІЯ, ЗАХИСТ, ЗБРОЯ, ППО 	<i>Українські традиційні страви</i>
БОРЩ, ГАЛУШКИ, ГОЛУБЦІ, ВАРЕНИКИ 	<i>Рудні копалини</i>

Вправа 5. Прочитай вірш та переклади УЖМ і визнач, за яким тематичним спрямуванням відноситься вірш.

Головне — здоровим бути —
 Це потрібно всім збагнути!
 Бо як є здоров'я й сила,
 То весь світ людині милий.
 Й думка в неї веселенька,
 І тоді вона жвавенька.

Все їй хочеться робити,
І сміятись, і радіти.
А як тільки захворіє —
Зразу й сонечко тускніє.
Тому це запам'ятай
Й про своє здоров'я дбай!

(Надія Красоткіна)

Вправа 6. Доповни до груп за тематичним спрямуванням відповідні ЖО і запиши.

ВИДИ СПОРТУ — ....., ..., ..., ..., ...

НАВЧАЛЬНИЙ ПРЕДМЕТ — ....., ..., ..., ..., ...

РИСИ ХАРАКТЕРУ — ....., ..., ..., ..., ...

ВИДИ ПРОФЕСІЇ — ....., ..., ..., ..., ...

ПРОДУКТИ ХАРЧУВАННЯ — ....., ..., ..., ..., ...

ЗАПИТАННЯ

1. Які є жести — терміни за тематичним спрямуванням? Назви.
2. Для чого потрібно визначати терміни за тематичним спрямуванням?
3. Чим відрізняються жести-терміни за тематичним спрямуванням? Обгрунтуй.

Тема 23. Основний жест і його варіанти.

ЗАПАМ'ЯТАЙ

Основний жест — це ЖО, від якої твориться новий жест: ШВИДКО-ШВИДШЕ (прискорення руху), МИЛО-МИЛИТИ (зміна на круговий рух).

ОСНОВНИЙ ЖЕСТ	САЛО 	ШОКОЛАД 	КОВБАСА 	МАШИНА 	СМІТТЯ 	ІНСТАГРАМ
ВАРІАНТИ						

Вправа 1. Запиши жестосполучення і переклади УЖМ.

ТИХЕ МОРЕ

НЕБО ТИХЕ

БЛИЗЬКО ДО ШКОЛИ

БЛИЗЬКО ДОДОМУ

ДАЛЕКО В ЛІСІ

ДАЛЕКО ЗА ОБРІЄМ

ПОЧИНАТИ ДУМАТИ

НЕ ХОЧЕ ДУМАТИ

Вправа 2. З допомогою таблиці утвори речення з УЖМ на СМ.

1. Я ПРОБУВАТИ* ШОКОЛАД СМАЧНИЙ — Я скуштувала смачну шоколадку.
2. СМІТТЯ ВИКИНУТИ — **Викинути сміття.**
3. БАБУСЯ ЗБЕРІГАТИ* САЛО БАНКА — **Бабуся зберігає сало в банці.**
4. Я РОБИТИ* КОВБАСА БУТЕРБРОД — Я роблю бутерброд з ковбасою.
5. МАШИНА ПРОДАТИ* Є ЗНИЖКА — **Продається машина по знижці.**
6. ДІВЧИНКА ДИВИТИСЯ* ІНСТАГРАМ ЧАСТО — **Дівчинка часто переглядає Інстаграм.**

Вправа 3. Гра “Хто більше”.
Назви більше варіантів основної ЖО.

Вправа 4. Відтвори жестосполучення з поданих ЖО і запиши.

КОПЧЕНИЙ	САЛО
ВАРЕНИЙ	КОВБАСА
СОЛОНИЙ	ШОКОЛАД
СОЛОДКИЙ	СИР
КИСЛИЙ	БУРЯК
СВІЖИЙ	ЦИБУЛЯ
СМАЖЕНИЙ	М'ЯСО
ПЕЧЕНИЙ	ХЛІБ

Вправа 5. Поміркуй, де помилка і побудуй правильно в СР.

ПРИКЛАД: Я ШОКОЛАД КИСЛИЙ ЇСТИ* — Я їм солодкий шоколад.

МАМА ЗВАРИТИ* СОЛОДКИЙ І КОПЧЕНИЙ БОРЩ — ...

САЛО ЦУКОР СМАЧНИЙ* — ...

БАБУСЯ МАШИНА РЕМОУТ* — ...

ІНСТАГРАМ РОБОТА* БЕЗ ІНТЕРНЕТ* — ...

Вправа 6.

1. Відшукай в інтернеті або розпитай у знайомих ЖО основного жесту та його варіанти — КОЛІР, БУРЯК.

2. Побудуй жестосполучення і запиши в зошит.

ЗАПИТАННЯ

1. Що таке основний жест?
2. Які варіанти основного жесту ти знаєш? Перелічи.

Тема 24. Жестове ім'я.

ЗАПАМ'ЯТАЙ

Жестове ім'я — жестова одиниця на позначення конкретної людини зі спільноти Глухих. Жестове ім'я є обов'язковим і незамінним культурним атрибутом людини у спільноті Глухих.

ОЗНАЙОМСЯ

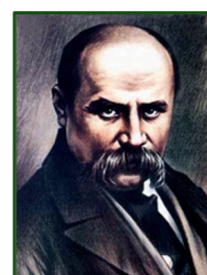
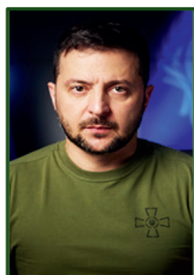
Розподіл груп на ЖІ	Характеристика	Приклад ЖІ
1. ДАКТИЛЬНЕ	- використання дактилем на основі паспортного ім'я, що позначає першу літеру прізвища; - двох дактилем, що позначають перші літери імені та по-батькові особи.	ЯСІНЕНКО — Я Юлія Володимирівна — ЮВ.
2. АНАЛОГОВЕ	використання жестової одиниці, що є аналогом слова, від якого походить паспортне прізвище	МОСТОВИК — МІСТ. КАМЕНСЬКА — КАМІНЬ.
3. АСОЦІАТИВНЕ	ґрунтується на певній асоціації до паспортного прізвища	КОТЕЛЬЯНЕЦЬ — КОТЛЕТА ЛОМАКА — ЛАМАТИ

4. ЯКІСНЕ	характеризує певні особисті (приписувані) якості.	ЗАЛУЖНИЙ — V або 2.
5. ПОВЕДІНКОВЕ	характеризує певні елементи невербальної поведінки.	ЛАЗАРЕНКО — НЕРВОВИЙ*
6. ЗОВНІШНЄ	характеризує певні елементи зовнішності, аксесуари	ЛЕНЕЦЬ — ВИСОКИЙ*
7. БІОГРАФІЧНЕ	базується на певних (випадкових чи стійких) фактах біографії, або відповідає займаній посаді	в школах для глухих дітей директор школи почасти має жестове ім'я ДИРЕКТОР
8. СПАДКОВЕ	жестове ім'я успадковується від близьких родичів (наприклад, жестове ім'я було успадковане від батька).	ЛИСИЦИН — ЛИС+ДОНЬКА.

Вправа 1. Визнач за поданими фото відомих людей ЖІ за УЖМ, запиши прізвище та ім'я і жестове ім'я вгаданої людини.

Вправа 2. Прочитай і дай відповіді на запитання.

- У тебе є жестове ім'я?
- Звідки у тебе з'явилося жестове ім'я?
- До якої групи відноситься твоє жестове ім'я?
- У твоїх батьків і друзів є жестове ім'я? Розкажи.

Вправа 3. Запиши речення та переклади УЖМ з використанням жестового імені.

Лаура Дмитрівна задала нам багато завдань.

Гетьман України — Богдан Хмельницький.

Дарина Морозова найкраща спортсменка нашої школи.

Тарас Шевченко — український поет, автор збірника “Кобзар”.

Вправа 4. Прочитай і встав пропущені слова і жестове ім'я.

1. Вихователька ..... зайшла в .... .
2. У нас в школі предмет УЖМ веде вчителька ..... .
3. Директор ..... похвалила нас.
4. Вчитель праці ..... продемонструвала свою роботу.
5. Наш президент України Володимир .....
6. Учень .... з 5 класу переміг у .....

Вправа 5. Запиши в зошиті своїх знайомих, вчителів, учнів, які мають ЖІ.

ПРИКЛАД: Класний керівник — Л.А.

ЗАПИТАННЯ

1. Що таке жестове ім'я?
2. Скільки груп має ЖІ?
3. Яке у тебе жестове ім'я? В чому таке позначення? Поясни.

Тема 25. Усна народна творчість (приказки, прислів'я, загадки) в УМ.

ПРИГАДАЙ

Усна народна творчість, або фольклор — це усі літературні твори, автор яких невідомий, оскільки спочатку їх ніхто не записував. Фольклорні твори передаються з вуст у вуста з покоління в покоління, тому кожна пісня, казка чи прислів'я мають чимало варіацій.

Прислів'я — це короткий влучний вислів, який уміщує в собі оцінку подій, якостей і рис характеру людей, повчання.

Приказка — стислий крилатий вислів, близький до прислів'я, але без повчального значення. Іноді це вкорочене прислів'я.

Загадка — короткий влучний опис предметів або явищ, які треба відгадати.

ЖЕСТОВІ ОДИНИЦІ:

ПРИКАЗКИ, ПРИСЛІВ'Я, ЗАГАДКИ, УСНА НАРОДНА ТВОРЧИСТЬ.

Вправа 1. Відгадай загадки.

1. В мене ніжка одна —
Чобітка не маю,
І хоч я без голови, —
Шапку одягаю. (...)

2. Красивий, щедрий рідний край.
І мова наша солов'їна.
Люби, шануй, оберігай.
Усе, що зветься. (...)

Вправа 2. Встав пропущені слова в прислів'ях та приказках та перекажи зміст УЖМ.

Більше діла — ... слів.

Вмієш сказати, вмій і ... .

Праця чоловіка годує, а ... марнує.

Доброго тримайся, а ... цурайся.

Довідник: ЗМОВЧАТИ, ЛІНЬ, ЗЛОГО, МЕНШЕ.

Вправа 3. Добери прислів'я до ілюстрацій казок.

	”Колосок”	А. яке частування, таке й дякування.
	”Лев та Мишка”	Б. як гукнеш, так відгукнеться.
	”Заєць і Їжак”	В. хто не робить, той не їсть.
	”Лисиця та Журавель”	Г. і від маленької мушки може бути велика користь.

Вправа 4. Пройти інтерактивну вправу.

ЗАПИТАННЯ

1. Що таке усна народна творчість або фольклор?
2. Що таке загадка?
3. Що таке приказки і прислів'я? Чим вони відрізняються?

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Що таке семантика?

- А.** Це розділ науки про мову, що вивчає значення жестових одиниць.
- Б.** Це короткий влучний опис предметів або явищ, які треба відгадати.
- В.** Це жестові одиниці, які мають протилежні за значенням.

2. Що входить до семантики?

- А.** Однозначні і багатозначні жестові одиниці.
- Б.** Антожести, синожести.
- В.** Старожести, новожести.
- Г.** Прості, складні, складені жестові одиниці.

3. Визнач, де однозначні і багатозначні жести.

- А.** ГОЛУБ, КАЛИНА, УКРАЇНА; ЛІНІЙКА, ПОЛЕ, ШАПКА.
- Б.** КРИЛА, РУКАВ, ЗЕМЛЯ; НОУТБУК, УЧЕНЬ, БЕРЕЗЕНЬ.
- В.** ХЛОПЧИК, ЧОЛОВІК, ДЯДЬКО; КИЯНИН, П'ЯТЬ, ПРЕФІКС.

4. Вкажи групу ЖО, які є синожестами.

- А.** СМІЛИВИЙ, ВІДВАЖНИЙ, МУЖНІЙ.
- Б.** ПАХУЧИЙ, АРОМАТНИЙ, БАЛАКУЧИЙ.
- В.** СУЧАСНИЙ, МИНУЛИЙ, ТЕПЕРІШНІЙ.

5. Знайди антожести серед запропонованих пар ЖО.

- А.** БАГАТСТВО — БІДНІСТЬ.
- Б.** ДРУГ — ДРУЗІ.
- В.** ПОРЯДОК — ЛАД.

6. Жестове ім'я — це ...

А. жестова одиниця на позначення конкретної людини зі спільноти Глухих.

Б. прізвище людини.

В. характеристика певних особистих (приписуваних) якостей.

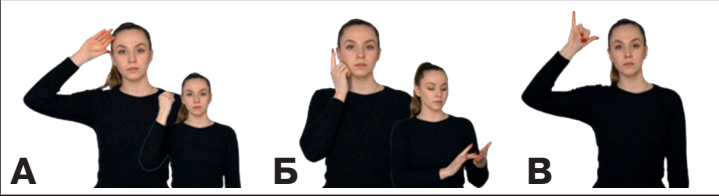

7. Скільки розподілів груп на ЖІ?

А. 8.

Б. 9.

В. 6.

8. Визнач, де новожести і старожести.

1. НОВОЖЕСТИ	
2. СТАРОЖЕСТИ	

9. Установи відповідності між термінами і визначеннями.

1. Усна народна творчість, або фольклор —	А. це короткий влучний вислів, який уміщує в собі оцінку подій, якостей і рис характеру людей, повчання.
2. Прислів'я —	Б. стислий крилатий вислів, близький до прислів'я, але без повчального значення. Іноді це вкорочене прислів'я.
3. Приказка —	В. це усі літературні твори, автор яких невідомий, оскільки спочатку їх ніхто не записував.
4. Загадка —	Г. короткий влучний опис предметів або явищ, які треба відгадати.

Розділ 6.

МОРФОЛОГІЯ. ЧАСТИНИ МОВИ

(ЖЕСТОНАЗВА, ЖЕСТООЗНАКА,
ЖЕСТООСОБА, ЖЕСТОЧИСЛО, ЖЕСТОДІЯ,
ПРИЖЕСТОДІЯ)

Тема 26. Повторення вивченого у 4 класі.

ПРИГАДАЙ

Частини мови 1–2 класи		
Слова—назви Хто? Що?	Слова—ознаки Який? Яка? Яке?	Слова—дії Що робити?
Частини мови СМ 3–4 класи		
Іменник Хто? Що?	Прикметник Який? Яка? Яке?	Дієслово Що робити?
Займенник Хто?	Числівник Скільки? Котрий?	Прислівник Як? Де? Коли? Звідки?

ЖЕСТОВІ ОДИНИЦІ:

ХТО? ЩО? ЯКИЙ? СКІЛЬКИ? КОТРИЙ? ЩО
РОБИТИ? ЯК? ДЕ? КОЛИ? ЗВІДКИ? НАСКІЛЬКИ?

Вправа 1. Доповни речення.

Ми живемо в... .

Столиця України —... .

Я живу в ... .

Моє захоплення — я люблю... .

Ми навчаємося у ... класі.

Мої улюблені навчальні предмети —..., ..., ..., ...

Мій дружній, ... , ..., клас.

Вправа 2. Впізнай ЖО за фотоілюстраціями і запиши відповідні ЖО на задані запитання.

ХТО? _____

СКІЛЬКИ? _____

ЩО? _____

ЩО РОБИТИ? _____

ЯК? _____

КОЛИ? _____

Вправа 3. Розрізняй різні ЖО за значенням та визнач дію та ознаки ЖО.

а) КНИГА, РОЗКРИТИ КНИГУ, ЗАКРИТИ КНИГУ;

б) КНИГА, ТОНКА КНИГА, ТОВСТА КНИГА, КНИГА ПАДАЄ, КНИГА ЛЕЖИТЬ.

Вправа 4. Прочитай текст та переклади УЖМ.

5 ПРИЧИН ПИШАТИСЯ ТИМ, ЩО ЗНАЄШ ЖЕСТОВУ МОВУ.

1. Жестова мова — це окрема мова, як англійська, японська, французька тощо
2. Знаючи жестову мову (дактильне мовлення) з ранніх років розвивається моторика пальців та логічне мислення, яка впливає на якості навчання у майбутньому.
3. Чуючі люди також прагнуть вивчати цю мову, бо чим більше знаєш мови, тим більше ти збагачуєш свій внутрішній світ.
4. Жестова мова, як засіб комунікації, дає можливість спілкуватися у будь—якій точці світу, бо кожна національна жестова мова має свою унікальність у відтворенні та передачі інформації за допомогою рук.
5. Українська жестова мова — це мова душі, зануреної у світ тиші.

Вправа 5. Придумай запитання до кожного речення в тексті, викладеному у вправі 4 та запиши.

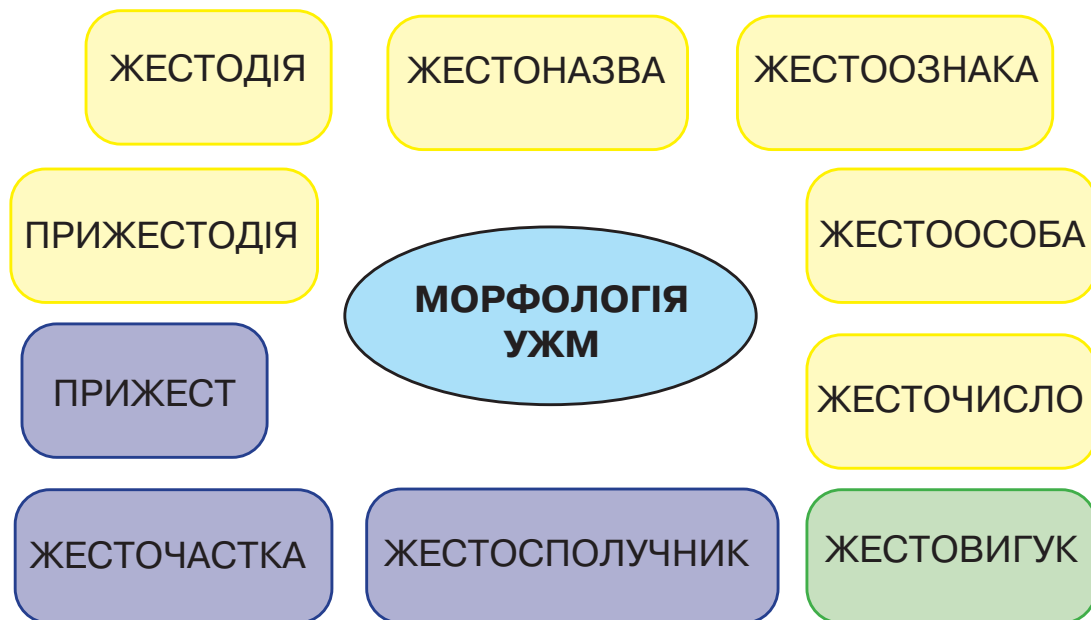

ЗАПИТАННЯ

1. На яке питання відповідають слова—назви?
2. Яка це частина мови — 5, 7, 17?
3. До якої частини мови відносяться слова—дії?
4. Відтвори перелічені вище питальні ЖО.

Тема 27. Жестоназва — частина мови.

Розглянь схему про морфологію УЖМ.

ЗАПАМ'ЯТАЙ

Морфологія УЖМ — це розділ УЖМ про частини мови.

ЖЕСТОНАЗВА — це самостійна частина мови, яка вказує на певний предмет і відповідає на питання ХТО? ЩО?

ГРУПИ ЖЕСТОНАЗВ

ПРОСТІ	СКЛАДНІ	СКЛАДЕНІ
РАНОК	КВІТИ	СНІДАНОК
СЕРЕДА	ВЕСНА	ПРОФЕСІЯ
ВОВК	МИР	ДЕРЖАВА

ЖЕСТОВІ ОДИНИЦІ:

МОРФОЛОГІЯ, ЖЕСТОНАЗВА, ІМЕННИК, ВЛАСНА НАЗВА, ЗАГАЛЬНА НАЗВА, ОДНИНА, МНОЖИНА, ГРУПА, РІД, ЧОЛОВІЧИЙ*, ЖІНОЧИЙ*, СЕРЕДНІЙ*, ВІДМІНЮВАННЯ (ЗМІНА).

Вправа 1. Розрізняй ЖО за спільним компонентом і знайди відмінності.

ПРИКЛАД: БАБУСЯ — ДІДУСЬ.

ВІШАЛКА	ЗИМА	ХЛОПЕЦЬ	СОНЦЕ
ОСІНЬ	ВОДА	ДЗВІНОК	ДЗЕРКАЛО
ТЮЛЬПАН	ВІРУС	ЛАМПА	ЛЯЛЬКА
ДИТИНА	ПРИРОДА	ВІВТОРОК	ВІДРО
БУС	МОЛИТВА	СУМКА	ПІСОК
ЗЕМЛЯ	ВАГОН	ГОЙДАЛКА	УРОК

Вправа 2. З'єднай відповідні пари і запиши в зошит.

ПРИКЛАД: КЛАС — ВЧИТЕЛЬ.

Вправа 3. Утвори синонімічний ряд ЖЕСТОНАЗВИ.

ПРИКЛАД: РІД — ПОКОЛІННЯ, ПРЕДКИ, РОДОВІД.

БАТЬКІВЩИНА — ..., ..., ...   ДРУГ — ..., ..., ...

АРМІЯ — ..., ..., ...

Вправа 4. Подумай, подивись і вилучи зайве.

ХТО?

ЩО?

Вправа 5. Визнач до якої конфігурації ЖО підходить певний рядок і покажи УЖМ.

1. ЧАЙНИК, СУМКА, ОЛІЯ;
2. ПЕРЕМОГА, МАШИНА, КАМІНЬ;
3. СУКНЯ, ДОЩ, МОРЕ;
4. ВОВК, СЛОН, СІЧЕНЬ;
5. ВЧИТЕЛЬ, ЧАЙ, ПІСОК, СІЛЬ;
6. КУХНЯ, НОЖИЦІ, ЦИРКУЛЬ;
7. БАТЬКО, МАТИ, ВОДА;
8. УКРАЇНА, ЦИБУЛЯ, КЛЮЧ, ЧОЛОВІК

Вправа 6. Подумай і встав відповідні ЖО до певних груп.

ГРУПИ ЖЕСТОНАЗВ		
ПРОСТІ	СКЛАДНІ	СКЛАДЕНІ

Жестовий довідник: БУДІВЕЛЬНИК, ОЗЕРО, СОНЦЕ, ДЯДЬКО, ВЕЧЕРЯ, ЗБРОЯ, ЛЕГЕНДА, КОЗАК, ЛОЖКА, СУПУТНИК.

ЗАПИТАННЯ

1. Що таке морфологія УЖМ?
2. Що таке ЖЕСТОНАЗВА?
3. Наведи приклад на питання ХТО? ЩО?
4. На які групи поділяється ЖЕСТОНАЗВА?

Тема 28. Число жестоназв. Способи творення множини.

ЗАПАМ'ЯТАЙ

ЖЕСТОНАЗВИ змінюються за числами, мають форми однини і множини.

ОЗНАЙОМСЯ

1. Повторення однією рукою ЖО	Однина	ХЛОПЕЦЬ	КОЗАК	ЛАМПОЧКА
	Множина	ХЛОПЦІ	КОЗАКИ	ЛАМПОЧКИ
2. Повторення послідовне ЖО	Однина	ДРУГ	БАТЬКО	ДІВЧИНА
	Множина	ДРУЗІ	БАТЬКИ	ДІВЧАТА
3. Одночасне повторення двома руками ЖО	Однина	ХВИЛЯ	ПАРТА	ЧАШКА
	Множина	ХВИЛІ	ПАРТИ	ЧАШКИ
4. Додавання до основної ЖО допоміжної ЖО (РІЗНИЙ*, БАГАТО, ДУЖЕ БАГАТО+ артикуляція а—ф)	Однина	ПОМІДОР	ЯБЛУКО	ТРАНСПОРТ
	Множина	ОВОЧІ (ПОМІДОР + РІЗНИЙ)	ФРУКТИ (ЯБЛУКО + БАГАТО)	(МАШИНА + РІЗНИЙ)
5. Застосування різних форм	Однина	ДИТИНА	ТВАРИНА	МАШИНА
	Множина	ДІТИ	ЗВІРІ	АВТОМОБІЛІ

Вправа 1. Утвори ЖО і вкажи, до якого способу творення множини відноситься.

КОЗАК — КОЗАКИ

ВИШИВАНКА — ВИШИВАНКИ

СЕЛО — СЕЛА

РУШНИК — РУШНИКИ

Вправа 2. Випиши ЖЕСТОНАЗВУ з числами чи з способами множини.

ПРИКЛАД: В селі виготовляють різні продукти з молока — МОЛОКО, СЕЛО.

В українській дактильній абетці налічується 33 дактилем — . . .

Козаки боронили відважно свою країну — . . .

Багато годин вже лунає повітряна тривога — . . .

Вправа 3. Визнач подані ЖО та познач числа ЖЕСТОНАЗВИ.

ЛЮДИНА — . . .

ПОДРУГА — . . .

РОСЛИНИ — . . .

СЛОНИ — . . .

ЛУПИ — . . .

ПРОГРАМА — . . .

КЛАС — . . .

ЗАМОК — . . .

ПІДРУЧНИК — . . .

ПОВЕРХ — . . .

ВОЇН — . . .

КАЛИНА — . . .

Вправа 4. Пройди інтерактивну вправу.

ЗАПИТАННЯ

1. За якими формами чисел змінюється ЖЕСТОНАЗВА?
2. Які способи творення множини має ЖЕСТОНАЗВА?

Тема 29. Жестоназви за тематикою.

ОЗНАЙОМСЯ

За тематикою розділяє:

а) дві-три ЖО: ВЗУТТЯ (ЧЕРЕВИКИ + РІЗНИЙ), ОДЯГ (КОФТА + РІЗНИЙ), ПОСУД (ТАРІЛКА + КАСТРЮЛЯ + РІЗНИЙ), КАНЦТОВАРИ (РУЧКА + ЗОШИТ + РІЗНИЙ);

б) одну ЖО: ТВАРИНИ, МЕБЛІ, та ін.;

Вправа 1. Доповни ЖО за тематикою.

1. Дні тижня —....., ..., ...
2. Назви місяців — ....., ..., ...
3. Пори року — ....., ..., ...
4. Сезонні зміни —....., ..., ...
5. Народні символи України — ..., ... , ..., ...
6. Обласні міста України — ..., ... , ... , ..., ...

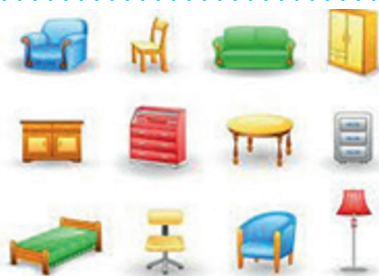

Вправа 2. Розглянь малюнки, визнач ЖЕСТОНАЗВИ за тематикою і запиши в зошит.

ХТО?

ЩО?

Вправа 3. Прочитай текст КЖм, подумай, який заголовок і яку тематику назвати.

.....

Українці — хліборобський народ. Любов до хліба дало їй у традиційному меню українців. Це традиційні вареники, галушки, гречаники, сочники, млинчики, і обрядові — коровай, паска, гуски, шишки. До борошняних страв для наших предків були риба, ягоди, молоко та молокопродукти, олії, рідше — м'ясо. Ковбаси й інші м'ясні продукти можна було побачити на столі лише святкового дня.

Вправа 4. Розрізняй між природною і калькованою ЖО.

ДЕНЬ, ТИЖДЕНЬ, МІСЯЦЬ — ЛЮТИЙ, ВЕРЕСЕНЬ, БЕРЕЗЕНЬ

Вправа 5. Визнач за якою тематикою відносяться ЖО та запиши.

ТРАМВАЙ, ТРОЛЕЙБУС, МЕТРО, АВТОБУС, ПОТЯГ — ...

СУП, БОРЩ, ВАРЕНИКИ, ГАЛУШКИ, ГОЛУБЦІ — ...

ВИДЕЛКА ЛОЖКА, ТАРІЛКА, ЧАШКА, КАСТРУЛЯ — ...

СИНІЙ КИТ, СКАТ, ДЕЛЬФІН, АКУЛА, ВОСЬМИНІГ — ...

ТЕЛЕВІЗОР, ХОЛОДИЛЬНИК, ПРАЛЬНА МАШИНА, БЛЕНДЕР, ПИЛОСОС — ...

ЗАПИТАННЯ

1. За якою тематикою розділяє ЖЕСТОНАЗВА?
2. Наведи приклади природних і калькованих ЖО за тематикою ЖЕСТОНАЗВИ.

Тема 30. Жестоназва — іменник.

ПОРІВНЯЙ

ЖЕСТОНАЗВА — це самостійна частина мови, яка вказує на певний предмет і відповідає на питання ХТО? ЩО?

Іменник — це самостійна частина мови, що означає назву предмета чи явища та відповідає на питання хто? або що?

Вправа 1. Добери і запиши споріднені іменники та відтвори ЖМ.

Сім'я — ... .

Житло — ....., ..., ..., ..., ...

ДІМ

РОДИНА

ОСЕЛЯ

ХАТА

БУДИНОК

ДОМІВКА

Вправа 2. Прочитай і переклади ССП в прямому та переносному значенні УЖМ.

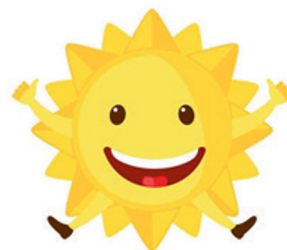
Весна надворі — Весна в серці.

Зірка в нічному небі — Зірка кіно.

Відпочивати біля моря — Море людей.

Голос людини — Голос серця.

Сонячний день — сонячна посмішка.

Вправа 3. Порівняй зазначені ЖО за одним компонентом та за спорідненим значенням іменника.

СІМ'Я — РОДИНА

КОЛІР — БАРВА

БУДИНОК — ДОМІВКА

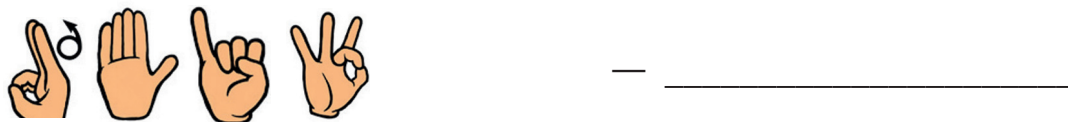
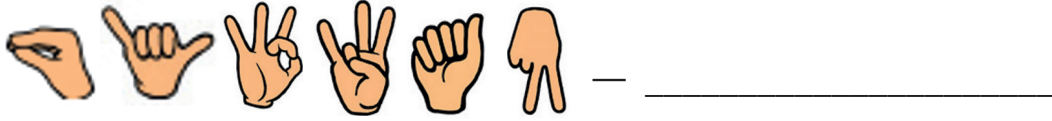
ГРА — ЗАБАВА

СПИСОК — МЕНЮ

Вправа 4. Прочитай та відтвори від дактилем з іменником назву професії і запиши.

ПРИКЛАД: СТИЛ (ЩО?) – СТОЛЯР (ХТО?)

Вправа 5. Переклади СМ і УЖМ речення з однаковими ЖО з різним значенням слова (ГРАФІК, МЕНЮ).

Вова склав графік чергування. — В—о—в—а РОБИТИ+ВЖЕ ГРАФІК ЧЕРГУВАТИ*.

Я вподобала шкільне меню. — Я ВПОДОБАТИ+ВЖЕ МЕНЮ ШКОЛА*.

У шкільній їдальні склали меню здорового харчування — ШКОЛА ЇДАЛЬНЯ РОБИТИ+ВЖЕ МЕНЮ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я ХАРЧУВАННЯ.

Вправа 6. Визнач за фотоілюстраціями назву професій та перетвори у жестоназву і запиши.

ПРИКЛАД: КАМЕНЯР — КАМІНЬ.

ЗАПИТАННЯ

1. Що таке іменник?
2. На яке питання відповідає іменник? Наведи приклади.
3. В чому різниця між ЖЕСТОНАЗВОЮ і іменником?

Тема 31. Власні і загальні назви.

ПРИГАДАЙ

Власні назви — індивідуальні назви предметів, які пишемо з великої літери: Україна, Василь, Київ.

Загальні назви — узагальнені назви предметів або явищ: дерево, корова, весна, сонце, які пишемо маленькими літерами.

Власна назва		Загальна назва	
СО	ЖО	СО	ЖО
солдат Пилип	СОЛДАТ П—и—л—и—п	емблема	ЕМБЛЕМА
кіт МАРС	КІТ М—а—р—с	танк	ТАНК
літак Мрія	ЛІТАК М—р—і—я	атака	АТАКА
місто Одеса	МІСТО ОДЕСА	вишиванка	ВИШИВАНКА

Вправа 1. Визнач і запиши, до якої частини відноситься певна ЖО.

ВЛАСНА НАЗВА	ЗАГАЛЬНА НАЗВА

Жестовий довідник: АРМІЯ, КИЇВ, УКРАЇНА, ТРИВОГА, ЗБРОЯ, ВАСИЛЬ, МОРЕ, КОРДОН, ХЕРСОН, МАРІУПОЛЬ.

Вправа 2. Переклади словесною мовою. Визнач власні і загальні назви іменників.

**ЗБРОЙНІ СИЛИ
УКРАЇНИ**

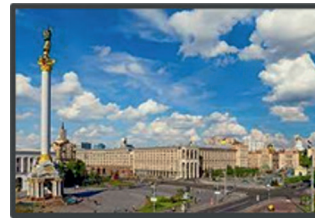

КЛАСНА КІМНАТА

ПЕС ПАТРОН

**ВІЙСЬКОВА
ЕМБЛЕМА**

**СПОРТИВНІ
ЗМАГАННЯ**

СТОЛИЦЯ КИЇВ

Вправа 3. Запиши речення, складаючи їх з двох частин та переклади УЖМ.

ПРИКЛАД : Столиця України — місто Київ.

1. Збройні Сили —	А. найвідоміша тварина в Україні.
2. Вишитий рушник —	Б. України — наш захист.
3. Пес Патрон —	В. фортеця запорізьких козаків.
4. Хортиця —	Г. символ нашої країни.

Вправа 4. Поміркуй, де помилка.

Тарас Шевченко — найвища вершина гори України.

Олександр Васильович — планета сонячної системи.

Мою кішку кличуть маруся.

Сонячна система включає вісім планет: Меркурій, Венера, Земля, Марс, Юпітер, Сатурн, Уран, Нептун.

Вправа 5. Випиши з речень власні і загальні назви іменників.

ПРИКЛАД: Найбільша річка в Україні Дніпро — річка Дніпро.

На планеті Земля живе сім мільярдів людей.

Наша армія захищає суверенітет України.

Південний кордон України омивають два моря — Чорне і Азовське.

ЗАПИТАННЯ

1. Що таке власні і загальні назви?
2. Як ми пишемо власні назви — з маленької чи з великої літери?
3. Якою формою мовлення ми використовуємо власні назви?

Тема 32, Тема 33. Рід іменників. Групи іменників. Відмінювання іменників жіночого, чоловічого і середнього роду.

ПРИГАДАЙ

Іменники бувають **чоловічого, жіночого, і середнього роду.**

Іменники змінюється за **відмінками**. В українській мові є **7 відмінків**. Кожен відмінок має свої питання.

Для зв'язку з іншими словами у реченні іменники змінюють своє закінчення. Така зміна називається **відмінюванням**.

ОДНИНА

Відмінок	Допоміжні слова	Питання	Жіночий рід □, -а, (-я)	Чоловічий рід □, -о,	Середній рід -о, -е, -я
Називний	Є	Хто? Що?	-а (-я), □	-о, □	-о, -е, -я
Родовий	НЕМАЄ	Кого? Чого?	-и (-і, -ї)	-а(-я), -у (-ю)	-а(-я), -и(-і)
Давальний	ДАЮ	Кому? Чому?	-і (-ї)	-ові, -еві (-єві), у(-ю)	-у (-ю)
Знахідний	БАЧУ	Кого? Що?	-у (-ю)	-а (-я), □	-о, -е, -я

Орудний	ПИША-ЮСЯ	Ким? Чим?	—ю, — ою, —єю, —єю	—ом, —ем (єм)	—ом, — ем (ям)
Місцевий	СТОЮ	На кому? У (на) чому?	—і (—ї)	—ові, — еві, (—єві), у (—ю), —і (—ї)	—і (—ї), —у (—ю), —ові (— єві)
Кличний	ЗВЕР-ТАННЯ	—	—о, —е, —є	—у (—ю), —е (—є)	—о, —е, —я

МНОЖИНА

Відмінок	Допоміжні	Питання	Жіночий рід и, —і, (ї), —а	Чолові- чий рід —и, — і, (—ї)	Середній рід —а, (— я), —і
Називний	Є	Хто? Що?	—и, — і, (ї), —а	—и, — і, (—ї)	—а, (—я), —і
Родовий	НЕМАЄ	Кого? Чого?	☐ , ей	—ів (— їв), —ей	—ів, —ей, ☐
Давальний	ДАЮ	Кому? Чому?	—ам (— ям)	—ам, (—ям)	—ам, — ям
Знахідний	БАЧУ	Кого? Що?	—и (—і, —ї), ☐	—и, —ї, —ей	—а (—я), —і
Орудний	ПИШАЮСЯ	Ким? Чим?	—ами (—ями)	—ами (—ями)	—ами (—ями)
Місцевий	СТОЮ	На кому? У (на) чому?	—ах (— ях)	—ах (— ях)	—ах (—ях)
Кличний	ЗВЕРТАН-НЯ	—	—и, —і (—ї), —а	—и, —і (—ї)	—а, (—я), —і

Іменники за характером основ і відмінкових закінчень **поділяються** на чотири **відміни**.

Групи відміни			
I відміна	II відміна	III відміна	IV відміна
До першої відміни належать іменники жіночого, чоловічого та спільного роду з закінченням —а(я) у називному відмінку однини	До другої відміни належать іменники чоловічого та середнього роду, а) чоловічого — з нульовим закінченням у називному відмінку однини, —із закінченням —о б) середнього роду з закінченням —о, —е,—я	До третьої відміни належать іменники жіночого роду з нульовим закінченням у називному відмінку однини	До четвертої відміни належать іменники середнього роду на —а(я), які при відмінюванні у непрямих відмінках, крім знахідного і орудного, мають суфікси —ен—, —ат—, —ят—

ГРУПИ ІМЕННИКІВ

Тверда група (—М, —Р, —Н,—К)	Мяка група (—Я,—Е)	Мішана група (—Ж, —Щ, —Ч, —Ш)
КОМАНДИР	ПАЛЯНИЦЯ	ДОЩ

Вправа 1. Впиши до таблиці слова, яких бракує.

Н.в.	ВЧИТЕЛЬ		ПЕРЕМОГА
Р.в.	ВЧИТЕЛЮ	МАТУСИ	ПЕРЕМОЗИ
Д.в.			
Зн.в.			
Ор.в.			
М.в.			

Вправа 2. Впиши ЖО до певної групи.

Тверда група	М'яка група	Мішана група

Жестовий довідник: ПЛЕЧЕ, КАЗКА, ПІСНЯ, ВЕЖА, БАТЬКО, МОРЕ, ТКАЧ, МАСАЖ.

Вправа 3. Утвори словосполучення, поставивши іменники в потрібний відмінок.

Немає (кого? чого?) — ....; Бачити (кого? що?) — ....?;
Захоплюватися (ким? чим?) — ....

ПРИКЛАД: *Немає моря — бачити море — захоплюватися морем.*

Клас, Софія, бал, Пилип, кошенята, перемога, світ.

Вправа 4. Визнач відмінки іменників чоловічого і жіночого роду й питання.

ПРИКЛАД: Одягнута на дівчинці — ж.р., м.в. (на кому?)

Новий будинок, старим будинком, веселого хлопчика, втраченому житлу, подарувати Яні, лежить на дивані.

Вправа 5. Поміркуй і встав слово до відповідного стовпчика.

ЖІНОЧИЙ РІД	ПИТАННЯ КИМ? ЧИМ?		ЧОЛОВІЧИЙ РІД
СВІЧКОЮ	СВІЧКА	КЛЕЙ	КЛЕЄМ

Жестовий довідник: КРАМНИЦЯ, РІК, БАТЬКІВЩИНА, ПОЛИЦЯ, ОЛІВЕЦЬ, ЧИТАЧ, БОРЦЬ, ГЛЯДАЧ, СЛУХАЧ, МАМАЛИГА, МРІЯ, ВОДІЙ, КАВОВАРКА, ПАПКА, ДОКУМЕНТ.

Вправа 6. Побудуй 5—7 речень з іменником та переклади на ЖР.

ПРИКЛАД: *Одинокий лелека прилетів до села і побудував гніздо на краю села.* — **ЛЕЛЕКА ОДИН ПРИЛЕТІТИ* ДО СЕЛО* І РОБИТИ +ВЖЕ ГНІЗДО ДЕ КІНЕЦЬ СЕЛО***

ЗАПИТАННЯ

1. Який рід мають іменники?
2. Скільки груп є у іменників? Перелічи і назви.
3. Які є відмінки?

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Що таке морфологія УЖМ?

- А.** це наука про мову.
- Б.** це розділ про жестову мову.
- В.** це розділ про частини мови.

2. Що таке ЖЕСТОНАЗВА?

- А.** це розділ про частини мови.
- Б.** це самостійна частина мови, яка вказує на певний предмет і відповідає на питання ХТО? ЩО?
- В.** це розділ про науку, яка вивчає жестові одиниці.

3. Групи за будовою ЖЕСТОНАЗВИ: ...

- А.** прості, складні, складені.
- Б.** чоловічий, жіночий, середній.
- В.** тверда, м'яка, мішана.

4. За якими формами змінюється ЖЕСТОНАЗВИ?

- А.** Числами.
- Б.** Жестовими одиницями.
- В.** Родами.

5. Знайди ЖО за спільним компонентом.

- А.** ПРИРОДА — ГРАД, КОРОБКА — ЯЩИК, АВТОБУС — БАТОН.
- Б.** ДІДУСЬ — БАБУСЯ, СОНЦЕ — ЗЕМЛЯ, МАЛИНА — МАШИНА.
- В.** СМАРТФОН — СТОРІНКА, ХЛІБ — ТАРИЛКА, ПІДРУЧНИК — БУТЕРБРОД.

6. На яку кількість ЖО поділяють за тематикою ЖЕСТОНАЗВИ?

- А.** Три ЖО.
- Б.** Одну ЖО.
- В.** Дві—три ЖО.

7. Рід іменників — ...

- А.** батько, матір, немовля.
- Б.** чоловічий, жіночий, середній.
- В.** прості, складні, складені.

8. Скільки відмінків в українській мові є?

- А.** 7.
- Б.** 5.
- В.** 10.

9. Визнач, де правильно позначені власні назви іменників.

- А.** Олена, мама, Світлана, київ, Собака.
- Б.** Україна, Дніпро, Анатолій, Збройні Сили України.
- В.** мир, Столиця, Автобус, катя.

ЗМІСТ

Розділ 1. Вступ. Українська жестова мова у житті глухої людини

- 1. Жестова мова, словесна мова 5
- 2. Форми мовлення в житті глухої людини 5

Розділ 2. Тексти за типами мовлення.

- 3. Розповідь. Опис. Есе. Міркування 10
- 4. Тексти за жанрами мовлення 14
- 5. Казка (соціально побутова, чарівна). Міф. Легенда.
Вірш. Оповідання 18
- 6. Текст на основі візуалізації. 22
- 7. Письмовий текст тематичного спрямування 25
- 8. Переказ тексту 25
- 9. Текст Гімну України 28

Розділ 3. Індивідуальне мовлення.

- 10. Монологічне мовлення 33
- 11. Діалогічне мовлення 35

Розділ 4. Кінетика. Будова жесту.

- 12. Кінетичні особливості жесту. 40
- 13. Конфігурації в УЖМ. Конфігурації і дактилеми,
їх розрізнення 43
- 14. Локалізації жестів. Характер та напрям руху у жесті . 46
- 15. Немануальний компонент. Характеристика жесту. . . 50
- 16. Нотація (запис) жесту 52
- 17. Прості жести. Складні жести. Складені жести,
особливості побудови 58
- 18. Творення жестів 61

Розділ 5. Семантика.

19. Семантичне значення жесту	65
20. Однозначність і багатозначність ЖО	68
21. Групи жестів за значенням: антожести, синожести, новожести, старожести	71
22. Жести-терміни за тематичним спрямуванням (літературні, географічні, історичні, фінансові, оздоровчі і т.д.)	73
23. Основний жест і його варіанти	76
24. Жестове ім'я	79
25. Усна народна творчість (приказки, прислів'я, загадки) в УМ	82

Розділ 6. Морфологія. Частини мови (ЖЕСТОНАЗВА, ЖЕСТООЗНАКА, ЖЕСТООСОБА, ЖЕСТОЧИСЛО, ЖЕСТОДІЯ, ПРИЖЕСТОДІЯ)

26. Повторення вивченого у 4 класі	86
27. Жестоназва — частина мови	89
28. Число жестоназв. Способи творення множини	93
29. Жестоназви за тематикою	95
30. Жестоназва — іменник	98
31. Власні і загальні назви.	101
32. Рід іменників. Групи іменників.	104
33. Відмінювання іменників жіночого, чоловічого і середнього роду	104

Навчальне видання

**Ольга БІЛАНОВА
Лаура ІВАЩЕНКО
Сергій ДЯКІВ**

(Модель: СТЕЦЬ Анна Миколаївна)

УКРАЇНСЬКА ЖЕСТОВА МОВА

Навчальний посібник для осіб з особливими освітніми
потребами (Н90,Н91) 5 клас (у 2-х частинах)
Частина 1

Схвалено для використання в освітньому процесі

**Видано за рахунок державних коштів.
Продаж заборонено**

Навчальний посібник відповідає Державним
санітарним нормам і правилам
«Гігієнічні вимоги до друкованої продукції для дітей»

Відповідальний редактор О. Литвин
Редактор О.Горлачов
Макет обкладинки Н.Москаленко
Комп'ютерна верстка Н.Булавінцева

Формат 84x108/16. Папір офсетний. Гарнітура Arial
Друк офсетний. Ум. друк.арк. 11,76 Обл.-вид.арк. 9,11
Наклад 1077 прим.
Зам.№ 13794

В оформленні підручника використано деякі світлини з вільних джерел
мережі «Інтернет» та матеріали фотобанку *Shutterstock*
Бренди та ресурси зображуються лише з освітньою метою
та не є закликом до їх купівлі/відвідування

ТОВ «ВИДАВНИЦТВО АТЛАНТ»
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 7928 від 08.09.2023 Адреса
редакції: 02095, м.Київ, вул. Княжий затон, 9а, офс369
E-mail: atlant_publishing@ukr.net

Віддруковано у ТОВ «Поліпрінт» ,
вул. Лугова 1-А, м.Київ, 04073
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1250
від 27.02.2003р.

